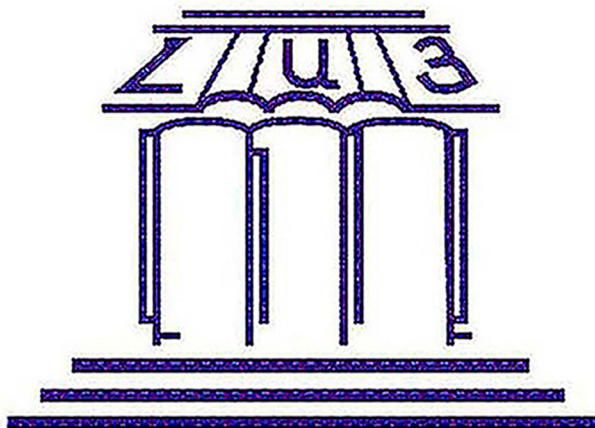

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

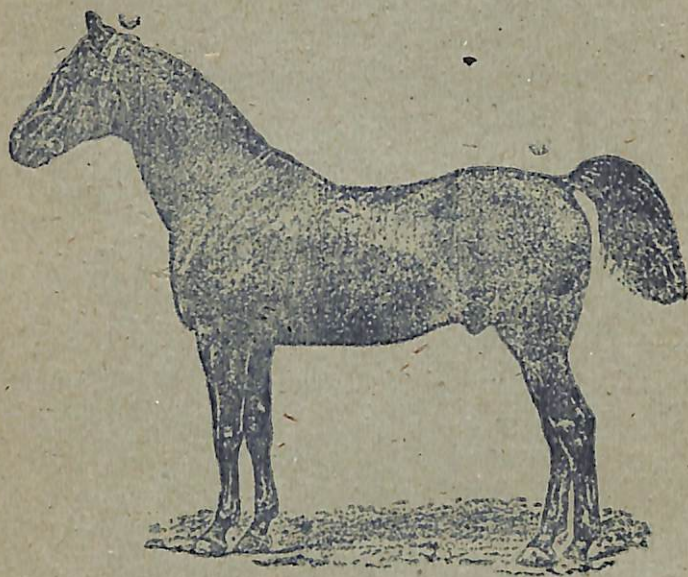
Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

2169

ԲՅՈՒԴՅՈՆՆՈՒ ԱՐՇԱԿԻ ԵՏԱՐ

ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ ՋԻԱԲՈՒԾԻՆ

636.1

Խ-84

Ա Յ

1932

ՅԵՐԵՎԱՆ

ԲՅՈՒԴՅՈՆՆՈՒ ԱՐՇԱԿԻ ՇՏԱԲ 24 SEP 2010

636.1

14-84

ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ ԶԻԱԲՈՒԾԻՆ

18553

ԳՅՈՒՂԱՐԱՏ

1932

ՅԵՐԵՎԱՆ

8 Ա Ն Կ

ԼՂ.

1. Խորհուրդներ ձևաբուծին	3
2. Համ. Կ (ը.) Կ. կենտկոմի վորոշումը	21
3. ԽՍՀՄ կենտգործկոմի վորոշումը	22
4. ԽՍՀՄ կոլտնտկենտրոնի վորոշումը	28
5. Կանոնադրություն ձևաբուծական ֆերմաներում աշխատանքի կազմակերպման մասին	31
6. Հայաստանի կոլտնտկենտրոնի հրահանգը	41

Պետերատի տպարան

Գլավիտ 8920 (բ)

Պատվեր № 2878

Հրատ. № 5

Տպում 1500

37985-62

ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ ՁԻԱԲՈՒԾԻՆ

Մեր Ժողովրդական տնտեսության բազմաթիվ ձևերում, ինչպես և յերկրի պաշտպանության ամրացման գործում ձին խոշոր դեր է կատարում. դա պարզ է բոլորիս: Ուստի մեր կոլտնտեսությունները, խորհրդային տնտեսություններն ու աշխատավոր մենատնտեսները շատ մեծ ուղադրություն պետք է դարձնեն ձիերի քանակի ավելացման ու նրանց վորակի բարձրացման վրա:

Տնտեսության մեջ ձիերի քանակն ավելացնելու յերկու միջոց կա. կամ պետք է հասունացած ձիեր գնել և կամ պետք է աճեցնել, բազմացնել ունեցած ձիերը:

Բազմացնելու միջոցով ձիերի քանակն ավելացնելն ամենից ձեռնառու ձևն է, վորովհետև այն ավելի էժան է նստում տնտեսությունը, քանի վոր փոքրուց ինքն է պահում և խնամում ձին, լավ խմանում է նրա հատկությունները, բնավորությունն ու ընդունակությունները և ըստ այնմ էլ նրան ոգտագործում է համապատասխան նպատակների:

Սակայն հաճախ պատահում է, վոր տնտեսությունը ձի չի ունենում, վոր բազմացնի, կամ յեղածը քիչ է լինում, աշխատանքները յերեսի վրա յեն մնում, անհրաժեշտ է լինում հասունացած բանուկ ձի գնել:

Առանձնապես մեր կոլտնտեսությունները, վորոնց տնտեսությունը տարեց տարի զարգանում և խոշորանում է, ցանքերի տարածությունն ընդարձակվում, շատ անգամ գնում են հասունացած ձիեր, վորպեսզի տրակտորի հետ միասին ոգտագործեն վորպես քաշող ուժ, բեռնակիր, հեծնելու համար և այլն:

Այդպիսի դեպքերում ամենից նպատակահարմարն է ձին գնել պետական հիմնարկություններից ու կազմակերպություններից: Պարզ է թի ինչու. — պետական կազմակերպությունները սպեկուլյատիվ նպատակներ չունին, նրանք գնորդին չեն խարի և խտտնված ձին լավի տեղը չեն սաղացնի, ցեղականը կվաճառեն

3307

վորպես ցեղական, հասարակը՝ հասարակ և ալլն, յուրաքանչյուրն իրեն համապատասխան գնով:

Սակայն քիչ չի պատահում, վոր մեր կոլտնտեսութունները և աշխատավոր մեծատնտեսները ստիպված են լինում իրենց անհրաժեշտ ձին գնել մասնավոր շուկայից, վորովհետև պետական կազմակերպութունները լեղած հսկայական պահանջը միանգամից բավարարել չեն կարողանում, կամ գնորդից հետո չեն լինում և ալլն:

Ահա, առանձնապես այս դեպքերում ե, վոր մեր կոլտնտեսութունները և աշխատավոր գյուղացիները շատ զգուշ պիտի լինեն, վոր անպետք, ծուլ ու արատավոր ձին չգնեն լավի տեղ և պատուհասի մեջ ընկնեն, վորովհետև վատ ձին իսկապես պատուհաս և դառնում տիրոջ գլխին և իր կերածի չափ ել չի աշխատում:

ԻՆՉՊԵՍ ՊԻՏԻ ԸՆՏՐԵԼ ՁԻՆ

Յերբ, կոլտնտեսութունն ուղում ե ձի գնել, պետք ե այդ գործին ուղարկել իր աչն անդամին, վորը լերկար ժամանակ ձիու հետ գործ ե ունեցել, ճանաչում ե լավն ու վատը, ուրիշ խոսքով ասած, ձիուց բան և հասկանում: Կարելի չե նույնիսկ տնտեսաբուժ կամ անասնաբուժակ տանել հետը, վորպեսզի նա մանրամասն գնի ձին. այդպիսով միայն վստահ կարելի չե լինել, վոր ձին լավն ե, հիվանդ չե:

Յերբ մենատնտես գյուղացին և ուղում ձի գնել, բայց ինքը ձիուց քիչ բան և հասկանում, նա պետք ե իր հետ տանի ձի ճանաչող վստահելի ու հավատարիմ մարդ, վոր նա ընտրի ձին:

Ձին ընտրելիս ամենից առաջ հեռվից մի ընդհանուր հայացք պիտի դնել նրա վրա և տեսնել նրա մեծութունը, զիրուքունը, կանգնելու դիրքը, մի խոսքով ստանալ ընդհանուր տպավորութուն:

Յեթե այդ առաջին տպավորութունը բավարար ե, այսինքն՝ ձին գնելու համար հարմար ե, պետք ե մոտենալ և ատամներից վորոշել նրա տարիքը:

Յեթե ձիու առաջին, ստորին ատամների մեջ կան կաթնատամներ, կամ կաթնատամներ չկան, բայց մնացած ատամների լերբորդ գույքը նոր ե միայն դուրս գալիս, դա նշանակում ե ձին հինգ տարեկանից փոքր ե:

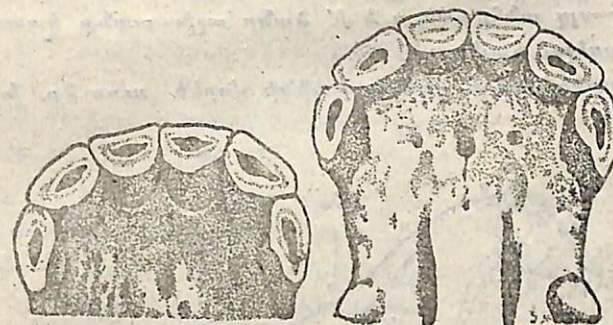
Յեթե առաջին ստորին ատամների մեջ դեռևս փոսիկներ

կան, նշանակում ե ձին 7 տարեկանից ավելի չե. (տես նկար № 1.):

Նկ. 14 1/2, 6 և 7 տարեկան ձիու ներքին ծնոտը

Յեթե ստորին ատամների ըտրոր փոսիկներն արդեն մաշվել են, բայց վերին առաջին ատամների մեջ դեռ փոսիկներ կան, նշանակում ե ձին ութից տասն տարեկան ե (տես նկար № 2):

Նկ. 2. 8 և 9 տարեկան ձիու վերին ծնոտը

Յեթե ձիու վոչ վերին և վոչ ստորին ատամներում փոսիկներ չկան, նշանակում ե ձին տասնմեկ տարեկան ե, կամ ավելի մեծ:

Յեթե նյութական միջոցները թույլ են տալիս, ի հարկե, ավելի լավ ե ջահել ձի գնել, վորովհետև ջահել ձին ավելի դիմացկուն ե լինում և չերկար ժամանակ ե աշխատում:

Վորպեսզի իմանաս՝ ձին տեսնում ե, թե վոչ, վարվիր հետևյալ կերպ. խնդրիր վորեև մեկին, վոր ձեռքով ձիու մի աչքը ծածկի, իսկ ինքդ կանգնիր բաց աչքի դիմաց, մի 5 քայլ հեռու և մտրակդ ողում կամաց շարժիր: Յեթե ձին այդ շարժումից

վզուշտանում է, նշանակում է տեսնում է: Հետո նույն ձևով փորձիր նաև մյուս աչքը:

Յեթե ձիու քթից թարախ է հոսում և ծնոտների տակ ուռուցքներ կան, առանց անասնաբուժին հարցնելու և ցույց տալու այդպիսի ձին չգնեք, դա կարող է խախտ սոսկալի հիվանդութունը լինել, վորով վարակվելու դեպքում թե ձին կատկի և թե մարդը կմեռնի:

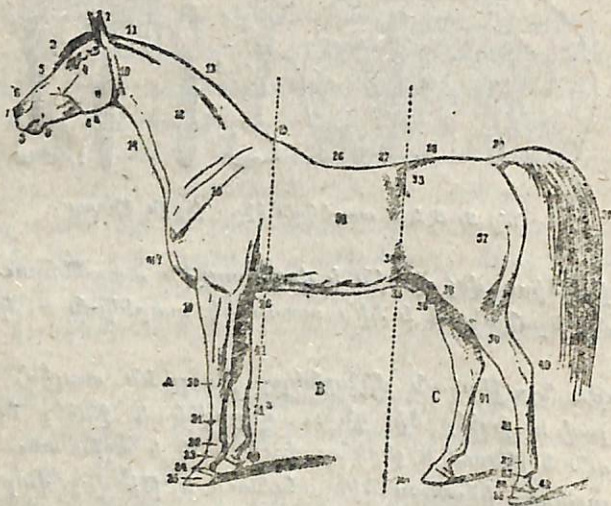
Ավելի լավ է գնել թեկուզ փոքրիկ, բայց կրթիկ, ամրակազմ, լայնակուրծք ու ամուր վոտքերով ձի:

Ձի ընտրելիս չմոռանաս ամենազլխավորը—ընտրիր լայնակուրծք ու շիտակ, առանց արատների վոտքերով ձին:

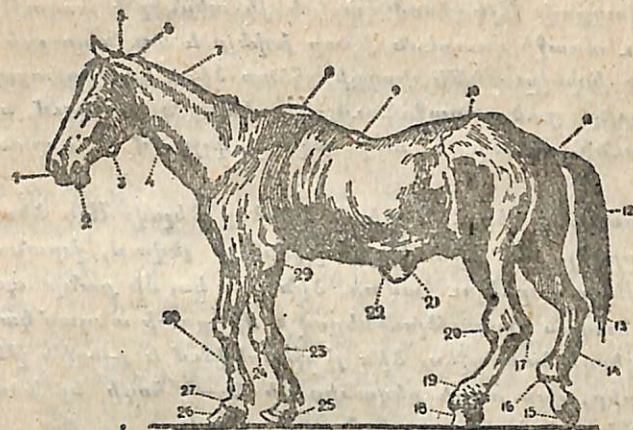
Լավ կուրծք ունեցող ձիու կրծքի չափը—մնգավի վերևից մինչև կրծքի ներքին ծայրը համարյա թե կարող է հավասար լինել առաջին վոտի յերկարությանը՝ սկսած արմուկից մինչև նրա ծայրը: Միայն մեծածավալ կուրծք ունենալու դեպքում ձին կարող է առողջ թոքեր ու սիրտ ունենալ:

Իսկ այդ անհրաժեշտ է և՛ ծանր աշխատանք կատարելու և՛ արագ վազելու համար:

Վոտքերի վրա չպետք է լինի վորևե ուռուծք, խիլ: (Տես նկար. 4):

Նկ. 3. Ձիու մարմնի մասերը: Յերկու ուղահայաց քձերով ձիու իրանը բաժանված է յերեք մասերի.—առաջին (ուսային), միջին (թիկունքային) և հետին (կոնքային):

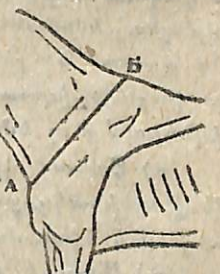
Նկ. 4. Ձիու զլխավոր պահասություններն ու հիվանդությունները

Առաջին վոտքի արմուկից մինչև ծնոտը, իսկ չետևի վոտքի ազդրը (բուզը) պետք է լավ պատած լինի մկաններով (տես նկ. 3-ում 19 և 37 թվերի ցույց տված տեղը): Դա նշան է, վոր ձին ուժեղ է:

Վորքան յերկար է թեվի տակը դաստակի համեմատությամբ (տես № 3 նկարում 19 և 21 թվերի ցույց տված տեղը), այնքան ձին արագաքայլ է: Ձին արագաքայլ է նաև այն դեպքում, լեթենրա թիակը յերկար է և թեք (տես նկ. № 5):

Ձիու վոտքերի վրա շատ արատներ ու հիվանդություններ է լինում: Այստեղ հնարավոր չե՛ այդ ամենը նկարագրել, սակայն նրանց մեծ մասը կարելի է հեշտությամբ նկատել: Հիվանդ վոտքերով ձին հանգիստ կանգնած ժամանակ վեր է քաշում մեկ մի վոտը, մեկ մյուսը, իսկ վազելիս կաղում է:

Ձիու վոտքերի գրությունն ավելի լավ պարզելու համար պետք է նրա պոչը կշկոնի և ասել, վոր մի բաց ու հարթ տեղ կշկոնի և ասել, վոր մի բաց ու հարթ տեղ կշկոնի հանդարտ քայլերով, ապա ազատ ու

Նկ. 5. Վերևում—կարճ և պերկ թիակ, ներքևում—յերկար ու թեք թիակ

հանդիստ վաղըրով: Այդպիսով կարելի յն տեսնել և կաղուխունը և լետեի ու առաջի վոտքերն իրար խփելը և նույն գույզի վոտքերն իրար խփելը: Յեթն վաղըրից հետո ձիու կողերը տրորվում են և կողերից ցած առաջանում և ակոս, նշանակում և ձին սրտախտ ունի, ուստի և այդ ակոսը կոչվում է «սրտախտի ակոս»:

Վերջնականապես ձին պիտի վարձել լծելով: Այդ ձևով կարելի յն պարզել, թե ձին հեշտությամբ և լծվում, խրատող չի, ծուլ չի: Յերբ փորձելու համար ձին լծել ես, մի քանի պտույտ գործիր զանազան ուղղութիւններով և մի քանի անգամ կանգնեցրու, վորպեսզի համոզվես, ձին յենթարկվում և քշողին թե վոչ: Հետո խնդրիր, վոր բացի քեզանից մի 2—3 հոգի ել նստեն և նույն փորձերը կրկնիր այդ ծանրութիւնով:

Շատ հաճախ չարչի—սպեկուլյանտները ձի վաճառելիս զանազան խարդախ միջոցներով յեն դիմում, վոր գնորդին խաբեն: Պետք է շատ զգուշ լինել:

Բերենք այստեղ այդ չարչիների խարդախութիւններից մի քանիսը:

ա) Նիհար, վտիտ ձին շուկա հանելուց մի քանի որ առաջ սկսում են կեբակել և մեծածավալ կերով, վորպեսզի ստամոքսը ուռչի և ձին տուռ լերհա: Այդ պարզելու համար պետք է ուշադրութիւն դարձնել հետևյալին: Եթե ձիու ստամոքսի ներսը զուլում և և պոչն ել ապականված, կեղտոտված և, նշանակում է ստամոքսի կլորութիւնը կեղծ և, ձին նիհար և:

բ) Պառաված և բոլոր ատամների փոսիկները մաշված ձին ջահելի տեղ ծախելու համար, շիկացած լերկաթով նրա ատամները դաղում և փոսիկներ են շինում: Այդ կեղծիքը պարզելու համար պետք է իմանալ, վոր ջահել ձիու ատամների փոսիկները ներսից պատած են լինում կլաշելի նման մի տեսակ ճեմալով, վորն իր գունով խիստ աչքի չեն ընկնում (տես նկ. № 1): Կեղծ փոսիկներում այդ ճեմալը չի լինում:

գ) Պառավ ձիու գլխի սպիտակ մազերը ներկում են: Յեթն թաշկինակը քսես մազերին և թաշկինակը ներկաովի, նշանակում է ձիու մազերը ներկված են:

դ) Սմբակի ճաքը լցնում են կպրածությով կամ ցեխով: Գնելուց առաջ սմբակները մաքրիր և ուշադիր նայիր, ճաքը կտեսնես, յեթե կա:

ՅԵՂԱԿԱՆ ԶԻՈՒ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Յերբ ձին ընտրում ես սերունդ ստանալու, բաղմացնելու նպատակով, բացի վերոհիշյալներից ուշադրութիւն դարձրու նաև հետևյալի վրա:

ա) Չամբիկը պետք է ունենա լաչն հետույք և իր տեսքով չպիտի նմանվի հովատակին կամ ամորձատած (կբտած) ձիուն:

բ) Ինչպես ցեղական զամբիկ, այնպես ել ցեղական հովատակ ընտրելիս առանձնապես խուսափիր այն արատներից, վորոնք ժառանգաբար անցնում են նրանց սերնդին: Ժառանգաբար անցնում են թամբից, կախ ընկած մեջք ունենալու հատկութիւնը, (տես նկ. № 6), կախ ընկած գավակը, տափակ կողը, նեղ կուրծք, հափից ավելի յերկար վոտքեր ունենալու հատկութիւնները: Խուսափիր նաև այնպիսի հովատակից կամ զամբիկից, վորը վատ բնավորութիւն ունի—չար ե, խրատող, ծուլ և ավել:

Նկ. 6. Լավ թիկունք, բարձր գավակ

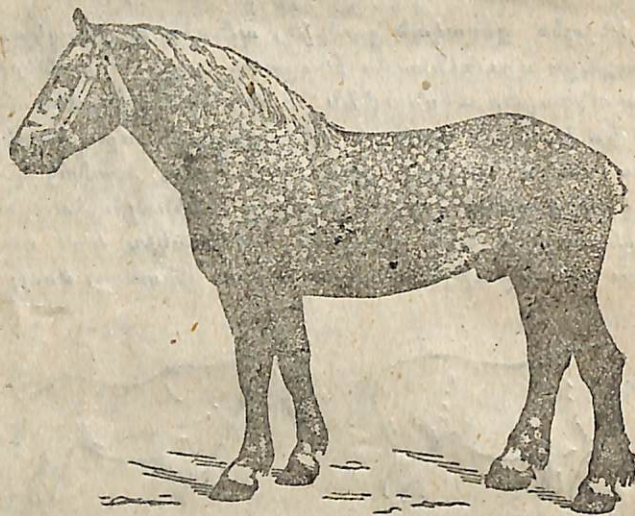
դ) Հիվանդութիւններից ժառանգաբար անցնում են մանավանդ վոսկրի հիվանդութիւնները ինչպես և վոտքերի (տես նկար № 4) ու աչքի մի քանի հիվանդութիւններ. որինակ՝ լուռնի կուրութիւն:

դ) Բուռնաբու զամբիկը մեծ արգանդ ունենա, իսկ կուրծն ու ծծերը պետք է լավ դարգացած լինեն:

լե) Ամենից լավ և վերցնել այնպիսի զամբիկ, վորը հայտնի չն վորպես լավ քառակ տվող: Իսկ ել ավելի լավ և գնել այնպիսի զամբիկ վորը հոր նման քուսակներ և տալիս: Այդպիսի զամբիկը կարելի յն բեղմնավորել ամենալավ հովատակով և ստանալ լավագույն ցեղի քուսակ:

ԲԵՆԴԱՆԱԿԱՆՈՐՈՒՄԸ

Ձին—զամբիկը բեղմնավորելու համար պետք է տանել պետական հովատակի մոտ: Յեթե մոտակայքում պետական բեղմնավայան չկա, կարելի չի տանել տեղական հովատակի մոտ, բայց անպայման իր լավ հատկություններով հալտերի և ճանաչված հովատակի մոտ:

Նկ. 7. Որդւյան հովատակ (սիսակ)

Վոչ ցեղական, ինչպես և կես արագավազ և լրիվ արագավազ զամբիկին և հովատակին բեղմնավորվել և բեղմնավորել կարելի չի թողնել չորս տարեկան հասակից սկսած: Ծանրաքարշ տեսակի զամբիկներին և հովատակներին, լեթե նրանք հյուծված չեն, այլ լավ զարգացած են, կարելի չի բեղմնավորման թողնել յերեք տարեկան հասակից: Բեղմնավորումը նոր սկսող ջահել հովատակին առաջին տարին կարելի չի տալ սեղոնում 20 զամբիկից վոչ ավելի:

Չամբիկի բեղմնավորվելու ցանկություն ունենալը յերեւում է հետեւյալ նշաններեց. հաճախ պոչը բարձրացնում է, կարծես միզելիս լինի: Հեշտոցից հոսում է թափանցիկ կաշույն լորձույնը, ուրիշ ձի տեսակիս խրխնջում է: Չամբիկի ցանկությունն ավելի ճիշտ կարելի չի իմանալ նրա մոտ փորձի համար հովատակ բերելով:

Չամբիկի ցանկության շրջանը տևում է սովորաբար յերեքից չորս օր, յերեմին ել մինչև 9 օր: Լավ է զուգավորում կատարել հենց ցանկության սկզբի օրերին:

Չուգավորումը պետք է կատարել վաղ առավոտյան և յերեկոյան հով ժամերին: Այն զամբիկը, վոր ցանկության է գալիս, ծածկվում է յերկրորդ օրը (հաշվելով առաջին օրը ցանկության սկզբից): Հետո նույն զամբիկին փորձում են 5-րդ օրը, հաշվելով ցանկության գալու առաջին օրից: Ցանկության դեպքում զամբիկը նույն օրը ծածկվում, զուգավորվում է: Հետագա ստուգումը կատարվում է 15-րդ օրը, ելի հաշվելով ցանկության առաջին օրից: Որինակ՝ զամբիկը ցանկության է լեկել ապրիլի 26-ին, ծածկվում է 27-ին: Առաջին ստուգումը կատարվում է ապրիլի 30-ին և վերջինը՝ մայիսի 10-ին, այսինքն՝ 15-րդ օրը, սկսած ապրիլի 26-ից, ցանկության առաջին օրից:

Չուգավորումից առողջ զամբիկի պոչը արմատից սկսած 25 սանտիմետր փաթաթվում է կոշտ բինտով, վորպեսզի զուգավորելու ժամանակ պոչի մագերով չվերափորի հովատակի սեռական անդամը: Յեթե զամբիկը իր հասակով շատ է ցած հովատակից, նրան պետք է կանգնեցնել բարձր տեղ, լեթե բարձր է, պետի կանգնեցնել ցածր տեղ:

Սկզբում զամբիկն ու հովատակը իրար պիտի մոտեցնել գունչ—գնչի: Յեթե զամբիկը ազատ իր մոտ է թողնում հովատակին, թույլ է տալիս վոր իրեն հոստի, պոչը բարձրացնում է և հեշտոցից թափանցիկ լորձույնը է հոսում, նշանակում է նուգում է զուգավորվել: Այդ դեպքում զամբիկը պետք է շուտ տալ, գավակը դարձնել հովատակի կողմը և զուգավորել: Յեթե նա հովատակին խփում է, պետք է շուտ հեռացնել իրարից:

Վորպեսզի զամբիկը հովատակին վնասել չկարողանա, զուգավորելուց առաջ նրան պիտի հազցնել խամուտ, կողափոկերով և ոգտագործել այնպես, ինչպես ցույց է տված նկար Ձ 8-ում:

Չուգավորումն ավարտելուց հետո կենդանիներին պիտի մանածել մինչև հանգստանան և ազա ուղարկել իրենց տեղերը:

Չուգավորված զամբիկը 9-րդ օրը նորից հովատակի մոտ բերելու կարիք չկա, ինչպես անում են հաճախ: Այդ ժամանակ նախորդ ցանկությունը համարյա անցած է լինում, իսկ յերկրորդ ցանկությունը դեռ սկսված չի լինում:

Մեր պայմաններում զուգավորելու, բեղմնավորելու ամենալավ ժամանակը ապրիլ, մայիս ամիսներն են: Այդ դեպքում ծնունդը վրա յե հասնում մաքուր—ապրիլ ամիսներին:

Նկ. 8. Սովորական խամուտ, վոր հագցնում են զարկներին զուգավորման ժամանակ

ԶԱՄԲԻԿՆԵՐԻ ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ԲԵՂՄՆԱՎՈՐՈՒՄԸ

Հովառակը զամբիկին բեղմնավորելիս շատ սերմ ե թափում, յերբեմն մի բաժակից ավելի: Մինչդեռ քիչ սերմով ել զամբիկը կարող ե բեղնավորվել: Յեվ ահա, մարդիկ սովորել են հովառակի սերմը հափաքել, բաժանել 10—15 մասի՝ և հատուկ սրակիչի միջոցով սրակել ցանկության յեկած 10—15 զամբիկի:

Արհեստական բեղմնավորման ոգուտները հետևյալն են.

ա) Հզի զամբիկների թուկոսը լինում ե ավելի, քան սովորական բեղմնավորումից:

բ) Սերունդը լինում ե առողջ, դիմացկուն և վոչնչով չի ապրբերվում այն սերնդից, վոր ստացվել ե բնական բեղմնավորման միջոցով:

գ) Այս ձևով մի հովառակից ավելի շատ քուռակ կարելի յե ստանալ, քան սովորական բեղմնավորման միջոցով:

դ) Այս ձևով հաճախ սկսում են քուռակ առլ նաե այն զամբիկները, վորոնք բնական բեղմնավորման ձևով յերբեք քուռակ չեն տվել:

յե) Արհեստական բեղմնավորման կայաններում սովորաբար պահվում են պետական գոմերից վերցրած ամենալավ հովառակները:

ԾԱՆՐԱԾ ԶԱՄԲԻԿԻ ԽՆԱՄՔԸ

Զամբիկի հղիության շրջանը տևում ե միջին հաշվով 11 ամիս: Յերբեմն գրանից մի քիչ ավելի յե մնում, յերբեմն շուտ ե ծնում: Շատ քիչ դեպքերում ծնում են 12 ամսից հետո:

Մանրած (հզի) զամբիկին առաջին 8 ամիսը աշխատեցնել միանգամայն հնարավոր ե: Միայն հարկավոր ե զգուշանալ, վոր հզի զամբիկը չափից ավելի ուժ չգործադրի և կարուկ շարժումներ չանի:

Վերջին 3 ամսում ծանրած զամբիկի հետ պիտի վարվել աշնպես, ինչպես հիվանդի հետ են վարվում: Պետք ե զգուշ և խնամքով պահել, սակայն ելի տնային թեթև աշխատանքներում ոգտադործել կարելի յե: Յեթե աշխատանք չկա, պետք ե զոնե մի ժամ ման տծել. շարժումները լավ են ազդում ծանրած զամբիկի վրա և բացում են նրա ետորժակը:

Ուշ աշնան ծանրացած զամբիկին չի կարելի առավոտվա ցրտին թողնել առածելու. դրանից նա կարող ե պաղել և վիժել: Մանրած զամբիկի կերը պետք ե թարմ լինի: Փչացած կերը հաճախ վրժման պատճառ ե դառնում:

Վերջին ամսին զամբիկի փորը խիստ կախվում ե և «քաղցի յոտակներն» ընկնում են: Զրեւուց հետո պարզ լերևում ե, թե ինչ պես աջ կզոթը արգանդի մեջ շարժվում ե քուռակը:

Ծնելուց 2 շաբաթ առաջ պիտի սկսել ամեն գիշեր հակել զամբիկին, վորպեսզի ծնելիս մոտը մարդ լինի և ոգնի: Գոմի հատակը պետք ե հարթել: Պետք ե հայել, վոր պատերում, պատուհաններում և դռներում ձեղճեր չլինեն: Զամբիկի պայտերը պիտի քաշել և ուտեցնել ընտիր կեր:

Ծնելուց 2-3 որ առաջ զամբիկի ծծերից դուրս ե դալիս «խակ կաթի» կաթիլներ, այսինքն խեժ և հեղց ծծերի ծալին ել չորանում: Այդ բանը նկատելուց հետո ավելի հաճախ պիտի լինել զամբիկի մոտ, մանաժառնգ գիշերները, վորպեսզի ծնելիս անողնական չմնա:

ԽՆՁՊԵՍ՝ ՊԻՏԻ ՈՐՆԵԼ ԾՆԵԼԻՍ

Առողջ զամբիկի կանոնավոր ծնունդը տևում ե կես ժամ—մի ժամ և համարյա վոչ մի ողնության կարիք չի լինում:

Ծնելիս քուռակը դուրս ե դալիս հատուկ հեղուկով լիքը:

փուշիկի մեջ, Գանոնավոր դիրք լեղած դեպքում, սկզբում գուրս են գալիս քուռակի կամ առաջին յերկու վոտներն ու դուռնը և կամ լետեի յերկու վոտները: Ծննդի հենց սկզբից չպետք է փուշիկը պատուել և հեղուկը թափել, դրանից ծնունդը կդժվարանա: Պետք է սպասել, մինչև դուրս կգա քուռակի մեծ մասը:

Չամբիկին ծնելիս պետք է ողնի վոտքերից թեթևակի քաշելով, յերբ նա ուժ է տալիս, իսկ յերբ հանգստանում է, քաշել չի հարկավոր:

Յեթե ծնունդը մի ժամից ավելի յն տևում և քուռակն անկանոն դիրքով է գալիս, պետք է մարդ ուղարկել անասնաբուժին կանչելու:

ԶԱՄԲԻԿԻ ՈՒ ՔՈՒԱԿԻ ԽՆԱՄՔԸ ԾՆԵԼՈՒՅ ՀԵՏՈ

Քուռակը մոր արգանդում նրա հետ միացած է լինում պորտի միջոցով: Հենց պորտի միջոցով էլ նա իր կյանքի ու աճման համար ամեն ինչ ստանում է մորից պատրաստի: Ծննդից հետո յերբ մայրը կանգնում է՝ պորտը կտրվում է: Այդ վարկյանից նորածին քուռակը ինքը պետք է սկսի շնչել ու սրունդ վորոնել:

Զիարուծը պետք է նրան ողնի այդ գործում:

Վորպեսզի նորածին քուռակը կարողանա շնչել, մինչև վ պորտի կտրվելը պետք է պատուել նրա գլխի փուշիկը և լորձուքից մաքրել քթածակերը: Յեթե տերը նկատում է, զոր քուռակը շնչասպառ է լինում, չի կարողանում շունչ քաշել, պետք է բերանով դուրս ծծի նրա քթածակերի լորձուքը և այդպիսով փրկի նրան:

Ծննդից անմիջապես հետո զամբիկը սովորաբար լիզում է իր քուռակին և սկսում կեր ուտել: Տերն այդ ժամանակ պետք է մաքրի քուռակին և ծածկի թե նրան, թե մորը, վորպեսզի չմրսեն: Յեթե զամբիկը ծնելուց հետո կեր չի ուտում, դա վատ նշան է, նշանակում է առողջ չի, պետք է դիմել անասնաբուժին:

Համառությամբ ու համբերատարությամբ պիտի աշխատել, զոր քուռակը հենց քո ներկայությամբ ծծի մորը: Առաջին կաթը (խեժը) տաքացնում է նորածնին և ներգործում է վորպես լուծողական, ոգնում է ստամոքսը մաքրելուն: Նշանակում է յերբեք չի կարելի խեժը գետնի վրա կթել:

Այն փուշիկը, վորի մեջ լեզու է քուռակը, սովորաբար

ծնունդից կես ժամ, մի ժամ հետո դուրս է գալիս ու վայր ընկնում: Յեթե 2-3 ժամում զամբիկի ներսը չի մաքրվում, նամար խի բաժակի միջոցով լիզուի կամ կարբուլյան թթվուտի գուլ լուծուլթով պիտի մաքրել նրա ներսը (կարբուլյան թթվուտ պիտի վերցնել 1 մասին 100 մաս ջուր): Նամարխի բաժակը, լիզուլը և կարբուլյան թթվուտը վաճառում են դեղատներում:

Յերբ փուշիկն ընկնում է, պետք է թաղել հողի մեջ:

Յեթե քուռակի պորտը յերկար է կտրվել, արմատից մի ավել յերկարությամբ պիտի կապել թելով, կապի ցածից կտրել և ծայրն ալրել յողով:

Ծնունդի առաջին որը հետևի, վոր քուռակն անպայման արտաթորի առաջին կղկզանքը: Յեթե նկատում ես, զոր չի արտաթորում, պետք է նրա հետանցքը լվանալ գուլ սապոնայրով և հետին սրսկիչի կամ նամարխի բաժակի միջոցով: Յեթե այս վերջինները ունես, կարելի է լվանալ ցուցամատով, միայն թե չեղունգը կտրելուց և մաքրելուց հետո:

Չամբիկին ծնելուց հետո ջրել կարելի չի միայն 3 ժամ անց. այն էլ ամառվա տաքության ջրով: Վորպես կեր լավ է տալ մարգագետնի խոտ, մի մասը փոխարինելով յերբքնուկով, առվույտով (չոնջալով) կամ վիկի և վարսակի խառնուրդով: Առաջին յերկու շաբաթը լավ է վարսակի փոխարեն տալ թեփ և զամբիկին չաշխատեցնել:

ՈՒՒԱԿԻ ԽՆԱՄՔԸ

Ծծկեր քուռակը վորքան շուտ վարժվի վարսակին, այնքան լավ: Դրա համար էլ, հենց վոր քուռակն սկսի հետաքրքրվել վարսակով, մորը վարսակ տալիս կապիր, կամ քուռակին էլ հենց նրա մոտ տուր առանձին ծեծած, մանրած վարսակ: Այդ պիտի սկսել 200 գրամից և հասնել մինչև 1 կիլոգրամի:

Մի անհեթեթ կարծիք կա, թե քուռակին, մինչև 2 տարեկան դառնալը, վարսակ տալ չի կարելի: Դա ճիշտ չէ: Գիտությունն ու փորձը հակառակն են ապացուցում: Առանց վարսակի կերակրելով մենք կործանում ենք քուռակին: Քուռակի ապագան կախված է նրա լավ կերակրելուց:

Առաջին ամառը բացի մոր կաթից, լավ արոտից և մի քիչ վարսակից, քուռակին ուրիշ բան հարկավոր չէ: Հարկավոր է միայն նրա հետ լավ վարվել, սիրալիբ լինել, վորպեսզի նա մարդուն վարժվի, հավատա և սիրի:

Յերեք ամսականից, խիստ շոգերի ու յեռուն աշխատանքի ժամանակ պետք է քուռակին ասֆիմանաբար վառեցնել, վոր տանը մնա առանց մորը Սակայն այդ դեպքում պետք է լավ հակողութուն լինի, վորպեսզի քուռակը մոր կարոտից իրեն չվնասի: Համենայն դեպս 3 ժամից ավելի նրան առանց մորը թողնել չի կարելի. դա վատ կազդի թե քուռակի և թե մոր վրա:

Քուռակին խնամելիս հիշիր, վոր ձիու զարգացման ամենազլխավոր պայմաններից մեկը աղատութունն է: Ուստի աշխատիր, վոր քուռակներին, մանավանդ հավանութուն տվածներին. վորքան կարելի չե քիչ ժամանակ փակված պահես:

Վեց ամսական քուռակն արդեն լավ վարժվում է խոտին և հաճախ նուլնիակ ջրին: Այդ ժամանակ մոր կաթը նրա համար ավելորդ է դառնում և պետք է աստիճանաբար ծծից կտրել:

Այդ ժամանակ քուռակի որական կերը հետևյալը պիտի լինի. ա) շատ լավ մարգագետնային խոտ (վոչ ճահճային և վոչ անտառոտ վայրերում),

բ) 1½ կիլոգրամ մանրած կամ փայտի ամանում ծեծած վարսակ, մոտավորապես նույն քանակությամբ մանրած դադարով:

Յեթե քուռակն այդ կերը լավ է ուտում, շուտով պիտի կերն ավելացնել: Ծծից կտրելուց հետո սկզբնական շրջանում շուր պիտի տալ հաճախ:

Առաջին ձմեռվա սկզբում ծծից կտրած քուռակի կերի չափը մոտավորապես հետևյալը պիտի լինի.

ա) վարսակ և գաղար 2-ական կիլոգրամ յուրաքանչյուրից,

բ) ուղածին չափ լավ տեսակի մարգագետնի խոտ, վորքան կցանկանա: Ցանկալի չե խոտի մի մասը փոխարինել յերեքնուկով կամ վիկի և վարսակի խառնուրդով:

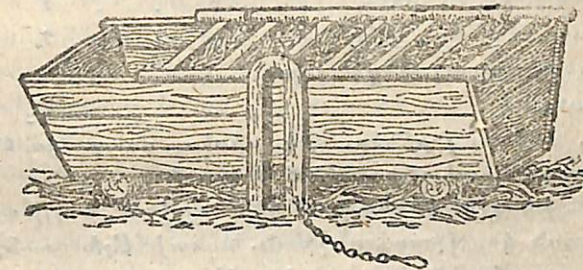
Այդ կերը պիտի բաժանել 3 մասի և տալ քուռակին զանազան ընդմիջումներով:

Յուրաքանչյուր անգամ կեր տալուց առաջ ուղածին չափ շուր պիտի տալ ամառվա տաքության աստիճանի:

Յեթե նկատում ես, վոր քուռակը վարսակը մաքուր ուտում է և դեռ կուշա չի, ավելացրու վարսակի չափը. կարելի չե ավելացնել մոտ 1½ կիլո վարսակ 2 ամսում:

Չմեղ քուռակին ամեն որ պիտի մաքրել մազի խողանալով, 2-3 ժամ ազատ արձակել, վարժեցնել սանձի և մաքուր պահել սմբակը:

Բարձր մսուրից կեր ուտելուց քուռակի մեջքը ծովում ե: Դրա համար ել քուռակի ախոռը ցածր պիտի շինել, այնպես վոր կեր ուտելիս նա կզանա: Մսուրը շարժական ճաղածածկ պիտի ունենա, վորպեսզի խոտը ցրվի չգա, իսկ վարսաի համար ծայրին մի առանձին տեղ պիտի լինի պատրաստված: Մսուրի վերին մասը ձիու ծունկերի բարձրության պիտի լինի (տես նկ. № 6):

Նկ. 6. Մսուր՝ բացվող ցանցաձև ծածկոցով, հացահատիկային կերերի բաժանմունքով և կապելու հարմարությամբ

ՁԻՈՒ ԿԵՐԱԿՐՈՒՄԸ

Ձիուն կանոնավոր կերարելու համար պետք է իմանալ.

ա) ինչքան կեր է հարկավոր գոյությունը պահպանելու համար (կենսապահ կեր),

բ) ինչքան կեր է հարկավոր աշխատանք կատարելու համար (արտադրական կեր):

Ձիուն վորպես կենսապահ կեր բավական է տալ որական 1 կիլոգրամ վարսակ, յուրաքանչյուր 120 կիլոգրամ կենդանի քաշին:

Բացի այդ, աշխատանք կատարելու համար պետք է տալ յուրաքանչյուր ժամ թեթև աշխատանքի համար 200 գր. վարսակ, յուրաքանչյուր ժամ միջակ աշխատանքի համար 400 գր. վարսակ, յուրաքանչյուր ժամ ծանր աշխատանքի համար 600 գր. վարսակ:

Ձին միայն վարսակով կերակրել չի կարելի: Դա զուտ է թե ձիուն և թե տիրոջ. Մոկորաբար անտեսութունում լինում են ուրիշ կերեր ևս: Դրա համար ել ձիապանը ճիշտ կերպով պիտի իմանա, թե մի կերը քանի անգամ է ուժեղ մյուսից:

22-58573

185581

Կերի ուժը չափելու համար մեկ կիլոգրամ վարսակը համարվում է «կեի միավոր»:

Մեկ կիլոգրամ վարսակին փոխարինելու համար հարկավոր են՝	
Մարգագետնի խոտ	2 1/2 կիլոգր.
Յարեքնուկի խոտ	2 »
Գարնանացանի դարման	3 1/2 »
Աշնանացանի դարման	5 1/2 »
Կարտոֆիլ	4 »
Գալար	7 »
Կորեկ, կանիփի քուսպ հնդկացորեն	1 »
Կտավատի սերմ	1/2 »

Գարի, հաճար, լոբինի, վիկ, սիսեռ, վոսպ, ցորեն, կտավատի քուսպ կամ արևածաղիկի՝ 8-10 գրամ:

Զիռն, վորպես կենսապահ կեր տրվում է զլխավորապես դարմանախառն կեր (խոտ, դարման, ծղոտ): Աշխատանք կատարելու համար տրվում է հատիկային կեր:

Զիռն որական կերի չափը պիտի վորոշել այսպես. լենթադրենք ձին կշռում է 480 կիլոգրամ և ամեն օր, որական 12 ժամ ծանր աշխատանք է կատարում:

Իբրև կենսապահ կեր նրան հարկավոր է լուրաքանչյուր 120 կիլոգրամ կենդանի քաշին 1 կիլոգրամ վարսակ, իսկ 480 կիլոգրամին՝ 4 անգամ ավելի, այսինքն՝ 4 կերի միավոր:

Մեկ ժամ ծանր աշխատանքի համար տրվում է 600 գր. վարսակ, 12 ժամին՝ 12 անգամ ավելի, այսինքն՝ 7 կիլոգրամ, 200 գրամ, կամ թե մի կերի միավորից մի քիչ ավելի:

4 կերի միավոր կենսապահ կերը կաբող ենք կազմել այսպես.	
Մարգագետնի խոտը 5 կիլոգրամ, կամ 2 կերի միավոր	
Վիկ	2 » 1 »
Վարսակի դարման 3 1/2 կիլոգր. կամ 1 »	

Ընդամենը 4 կերի միավոր

Աշխատանքի համար տրվելիք 7 կերի միավորը (արտադրական կեր) կարելի չէ կազմել այսպես՝

Վարսակ 3 կիլոգրամ, կամ մոտ	3 կերի միավոր
Կտավատի քուսպ 1 1/2 կգր. կամ մոտ 1 »	»
Կորեկի ալյուր (շաղ տված) 3 կլ. կամ մոտավորապես 3 կերի միավոր	

Ընդամենը՝ 7 կերի միավոր

Ձահել, դեռ ևս աճող կամ շատ նիհար բանող ձիու կերին պիտի ավելացնել որական ևս 1 կիլոգրամ կորեկային կեր:

Աշխատող հզի դամբիկին պետք է տալ միայն թաքմ կերեր և հզի ու թխն առաջին շրջանում նորմալից ավելի որական 1/2 կիլո, լեն. կրող կիսում որական 1 կիլո հատիկային կեր:

Քուսակամեր դամբիկին շորմալից ավելի պիտի տալ առաջին լեն. կերու առում որական չորկու կիլոգրամ հատիկային կեր:

Բաց յեթե նկատվի, վոր դամբիկը ելի նիհարում է, պետք է ավելացնել կերը. Բացի այդ, լեն. լավ արտատուղ չկա, պետք է տալ նաև գազար: Ավելի լավ է խոտի կեսը փոխարինել վիկով կամ առվույտով:

Արտադրող հովատակին բեղմնավորման լեռուն շրջանում որական պետք տալ 5-6 կիլոգրամ վարսակ, ուղածին չափ խոտ և որական առնվազն 1 ժամ զրոսանքի տանել:

Բանող ձիու որարածինը պիտի կազմել ինչ ան կարելի լեն. քաղմապիսի կլ. բերից, այնպես վոր նրա մեջ լինի և խոտ և հատիկային կերեր և զանազան տեսակի դարման: Արժատապառուղներին ձիու համար ամենալավը գազարն է: Գազարը պիտի տալ լվացված և կտրված: Կարտոֆիլը կարելի չէ տալ կամ լեն. փած և կամ մի. ամբողջ օր թրջելուց հետո: Մլած կարտոֆիլը՝ ծիլերը պետք է պղկել, նոր տալ ձիուն:

Մանր, դանդա աչալ աշխատանքի զեպքում և ծանրակշիռ տեսակի ձիերին տրվող վարսակի 2/3 մասը կարելի չէ փոխարինել ուրիշ, ավելի եծան հատիկային կերերով: Արագաքալ և վազելու աշխատանք կատարող ձիերի ու ժեղ կերը լավ է, վոր վարսակ լինի:

Ամեն տեսակի նոր կերերին ձիուն պիտի վարժեցնել աստիճանաբար, վորպեսզի ստամոքսի խանգարում չստանա: Փռած, փչացած կերեր ամենևին չպիտի տալ: Յե, ձիու համար կերարածին ևս կազմում, մի քանի օր հետևի, յեթե ձին ուտում է իր տակի փովածը (կամ ցածարը) և կրծում է մուրը, պետք է մի քիչ ավելացնել խոտը կամ գարնանացանի դարմանը: Յեթե նիհարում է, պետք ավելացնել հատիկային կերը:

Յեթե ձին չի աշխատում, կլ. ը պիտի տալ որական 4 անգամ: Ձմեռվա աշխատանքի օրերին՝ 2 անգամ. կեսօրին և գիշերը: Ամառվա աշխատանքի օրերին կեր պիտի տալ որական 3 անգամ:

Տաք ձիուն աշխատանքից հետո 2 ժամից շուտ չի կարելի տալ վոչ ջուր, վոչ վարսակ, ըստ վորում ջուրը պիտի տալ վարսակից առաջ:

Ձահել քուռակներին պիտի տալ մոտավորապես հետևյալ ուրական կերը. յերկրորդ ձմեռը ($1\frac{1}{2}$ տարեկանին) 3—4 կիլոգրամ վարսակ:

2 $\frac{1}{2}$ տարեկանին 4—5 կիլոգր. վարսակ:

Ծառակշիռ ցեղի քուռակներին պիտի տալ արմատապլուստը (լավ և գաղաղը): Արմատապլուստի քանակը մոտավորապես նույնն է, ինչ վր վարսակինը:

Խոտ պիտի տալ ուղածին չափ: Լավ և խոտի մի մասը փոխարինել լոբազգի բույսերով (չիբիքնուկ, վիկ, առվուշտ):

Ձին լավ կերով ապահովելու համար կերաբույսերի ցանք կատարեցե՛ք:

ՁԻՈՒ ԽՆԱՄՔԸ

Ձիու գոմը պիտի շինել այնպես, վոր ձմեռը նրա մեջ ջուրը չսառի, իսկ ամառը սառ լինի: Պատուհաններին պիտի և ապակի գցել: Գոմում այնքան լույս պիտի լինի, վոր կարելի լինի կարգալ: Պետք է խողովակ անցկացնել ողը մաքրելու համար: Ամեն ոք պետք է գոմի աղբը մաքրել և հատակին փովածք (կամ ցամքար) շաղ տալ:

Ձիու մարմինը պիտի մաքուր պահել: Դրա համար ձմեռը ձիուն պիտի մաքրել մազե խողանակով, իսկ խողանակը պետք է մաքուր պահել: Ամառը ամեն ոք ձիուն պիտի լողացնել ու լվանալ:

Ամեն ոք մաքրելիս հետևիք, վոր պոչի ու բաշի քոս չերևա, ինչպես և սմբակի վերևի հոդերի վրա (խողանակի): Այդ հիվանդությունը մի փոքր նույնիսկ նկատելիս՝ քսիք համապատասխան քանակությամբ տալը բաժինը լավ մազութի և նավթի խառնուրդով:

Ձին մաքրելիս չմոտանաս ամեն անգամ բարձրացնել բոլոր չորս վոտքերը և փայտի տաշիով մաքրել սմբակները:

Ձահել, չալատած ձիերին ձմեռվա մեջ 2 անգամ պիտի տանել անասնաբուժակի կամ լավ պալտարի մոտ, վոր կտրտի ավելորդ տնած սմբակները:

Այս գրքույկում բերված բոլոր խորհուրդները կատարելն այնքան էլ հեշտ է, բայց չափազանց անհրաժեշտ է: Դժվար է մանազանդ անհատ անտեսադիտող համար, վորոհետև նա ստիպված է միաժամանակ թե՛ ձին խնամել և թե՛ տնտեսության մյուս

աշխատանքները կատարել: Կոլեկտիվ տնտեսությունների ու ձիաբուծական ֆերմաների համար այս խորհուրդները կատարելն ավելի հեշտ է: Նրանք թե՛ նյութական հնարավորություններ ունենալու բոլոր խորհուրդները կատարելու համար և թե՛ կարող են հատուկ մարդկանց հանձնարարել ձիերի խնամքը:

Հարկավոր է միայն լավ կազմակերպել ու կանոնավոր հիմքերի վրա դնել աշխատանքը:

Հարկավոր է հիմնովին վերացնել դիմադրկությունը, այսինքն՝ վորոշ ձիերի խնամքը հանձնարարել վորոշ մարդկանց և նրանց ամբողջապես պատասխանատու դարձնել այդ գործի համար:

Հարկավոր է կազմակերպել ձիապահների սոցմրցում, փորձի փոխանակություն, խրախուսել լավ ձի պահողներին, պարգևատրել հարվածայիններին:

Այս ձևերով մենք կարող կլինենք կանոնավոր հիմքերի վրա դնել ձիաբուծությունը մեր լեզվում, բազմացնել ձիերի քանակը, վոր այնքան անհրաժեշտ է սոցիալիստական վերակառուցման յենթարկվող մեր գյուղատնտեսությանը և մեր սոցիալիստական հայրենիքի պաշտպանությունն ամրացմանը:

ՁԻԵՐԻ ԹՎԻ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՈՒ ԱՃՅՑՄԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄ.Կ(Բ)Կ ԿԵՆՏԿՈՄԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ

Համ.Կ(Բ)Կ Կենտկոմը և բարձրագույն Խորհրդային մարմինները բաղմիցս նշել են, վոր անհրաժեշտ է «վճռակ ն հալահարված տալ ձիու քաղող ուժի թերագնա ատման տեսչեցներին՝ կոլտնտեսական շարժման ներկա ետպուում» (Համ. Կ(Բ)Կ Կենտկոմի 1930 թ. հունվ. 5-ի վորոշումը):

XVI Գոսսամադումարը բոլոր կուսկազմակերպությունների առաջ դրեց «դեպի ձին խնամքով վերաբերվելու և ձիաբուծական թեքումով հատուկ խորհրտնտեսություններ և ընկերություններ տալը» խնդիրը:

Չսպառնալով ցուցումներին, Կենտկոմն ստիպված է նշել, վոր շատ կոլտնտեսություններում, խորհրտնտեսություններում և քաղաքային ձեռնարկություններում դեռևս անհրաժեշտ չափով ուշադիր վերաբերմունք չի ստ ղված դեպի ձիերը և չի կարգավորված նրանց նորմալ վերաբարտադրությունը: Տեղական կազմակերպությունները գործնականում չեն կարողացել ապահովել կուս

սակցութեան ցուցումներն կատարուած ժողովրդական տնտեսութեան այդ կարեւորագույն ասպարիզում: Իրա հետեւումն այն ե լեզուն վեր Միութեան շատ հանրապետութիւններում, մարդերում ու յերկրամասերում պակասել է ձիւրի քանակը և վատացել է նրանց վերակը: Բոլորն պարզ է այդ յերեւոյթի փաստակար հետեւանքը և գլուխաւոր տնտեսութեան միջ, ուր ձիւն բացառիկ շշանակութիւն ունի, և արդէն արեւելեան միջ, ուր ձիւն տրանսպորտն զգալի տեղ է գրավում, և յերկրի պաշտպանութեան գործում, ուր հեծելազորը մնում է վերապահ մի հզոր զենք:

Կուսակցութեան Կենտրոնական Կոմիտեն մի անգամ ևս պնդում է, վոր աւելաժեշտ է իրագործել «տրակտորի համալրումը ձիւն հետ դաշտային աշխատանքներում» (Սորհուրդների V համագումարի վորոշումը) և առաջարկում է կուսակցական կազմակերպութեան ներքին՝ այնպէս անել, վոր բոլոր տնտեսական կազմակերպութիւնները համապատասխան վերաբերմունք ստեղծեն դեպի ձիւնը ու նրանց քանակը: Ինչպիսիք ձիւնը խնամքը, նրանց վորակի բարելավումը, կերպարման անհրաժեշտ ձևի կազմակերպումն ու վերաբարձրութիւնը նույնպիսի ուղղորդութեան պիտի դարձվի, ինչպիսի ուղղորդութեան դարձվում է ցանքի կամ պահանքի վրա:

Կենտկոմն առաջարկում է մարդկոյններին, յերկրային կոմիտեներին և ազգ. կոմիտեակցութիւններին Կենտկոմներին՝ սխտեմատիկաբար ղեկավարութեան լսել ձիւնի քանակի մասին և ժամանակին միջոցներ ձեռք առնել պահպանելու և դարգացնելու այն, ղեկավարվելով ՍՄ Ժողովրդների 1931 թվի դեկտեմբերի 7-ի և 1932 թ. մայիսի 27-ի վորոշումներով:

Կենտկոմը նախադրւելացնում է, վոր դեպի ձիւն անուղղորդ ու անփութ վերաբերմունք ցույց տալը, վորն հետեւեցով ձիւնի մասսայական վոչնչացում կառաջանա, կհամարվի հանցագործութիւն ժողովրդական տնտեսութեան հանգեպ և պիտի պատմվի որեւէ անգամ խստութեամբ:

27 մայիսի 1932 թ. Համ. Կ(բ) Կ Կենկոմ

ՁԻՆԵՐԻ ԳԱՆԱԿԻ ՉԱՐԳԱՅՄԱՆ ՅԵՎ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՄԱՍԻՆ ԽՍՀՄ ԿԵՆՏՐՈՆԿԱՆ ՅԵՎ ԺՈՂՈՐԴԱՆՈՐԴԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ

Չայած Սորհրդային Համամիութենական համագումարների վորոշումներին և չնայած կառավարութեան մի շարք վորոշումներին (ԽՍՀՄ ԺԿԽ 1931 թ. ապր. 2 վորոշումը, ԽՍՀՄ ԿԳԿ և

ԺԿԽ 1931 թ. դեկտ. 7 վորոշումը)՝ ժողովրդական տնտեսութեան մեջ ձիւն թերահատելու դեմ վճռակառ պայքար մղելու մասին, և չնայած ԽՍՀՄ Հոգեւորկոմատի կողմից ծավալած սխտեմատիկ պայքարին՝ ձիւնի խնամքի ու ոգտագործման դիմադրութեանը վերացնելու համար, այնուամենայնիվ շատ շրջաններում ու մարդերում (սանավանդ Ուկրաինայում, Բելոռուսիայում և Ուրալում) շարունակվում է ձիւնի անփութ, անխնամ ոգտագործումն ու անհիշատ շահագործումը, կերպարման չափով չապահովելու յերեւոյթը և ձիւնի չափից դուրս հործումը, նրանց ստեղծելու անթույլատրելի տոկոսը և անբավարար ուղղորդութեանը դեպի ձիւնի վերաբարձրութեան գործը:

Նպատակ ունենալով արատաւելի անել ժողովրդական տնտեսութեան համար նախ փաստակար յերեւոյթները և անհրաժեշտ բեկում ստեղծել յերկրում ձիւնի քանակի պահպանման ու ձիւնը ուղղութեան դարգացման գործում՝ ԽՍՀ Կենտրոնկոմն ու ժողովրդները վորոշում են.

1 ՁԻՆԵՐԻ ԳԱՆԱԿԻ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

1. Բոլոր խորհրդային մարմինները, կոմիտեակցութեան ու խորհտնտեսական կազմակերպութիւնները, վորոնք ձիւնն ոգտագործում, գործկոմի նախագահների, կոլլարչութիւնների նախագահների և խորհտնտեսութիւնների դիրեկտորների պատասխանատւութեամբ պարտավոր են կարճ ժամանակամիջոցում հետեւել վորոշական միջոցառումներ ձեռնարկել՝ վերացնելու համար ղեկավարութեանն ու դեպի ձիւն չեղած հանցագործանուղղորդ վերաբերմունքը:

ա) Ձիւնի դրութեանը ու ոգտագործման պատասխանատւութեանն անհատորեն դնել խորհտնտեսութիւններում ու Մ.Տ. կայաններում դիրեկտորի տեղակալի վրա, կոմիտեակցութիւններում՝ վարչութեան տեղաւորից մեկի վրա, ձեռնարկութիւններում ու հիմնարկութիւններում այն անձի վրա, վոր վարում է տվյալ հիմնարկ-ձեռնարկութեան վարչատնտեսական աշխատանքը:

բ) Սանմանել ձիւնի աշխատանքի այնպիսի կայուն կարգ, վոր ապահովի ձիւնի ամենորոյա նորմալ հանգիստը և պարբերաբար աշխատանքից ազատումը՝ նրանց աշխատունակութեանը վերականգնելու համար:

Տեղական հողաւրին մարմինները, հաշվի առնելով տեղական առանձնահատուկութիւնները և յեւնեւոյ ավելի շրջանի միջին ձիւղ վորակից՝ պիտի նորմաներ մշակեն ձիւղ ալ: հիմնական աշխատանքների համար, վոր կատարվում է խրտնտեսութիւններում, կոլտնտեսութիւններում, ձեռնարկութիւններում ու հիմնարկութիւններում:

գ) Արգելի վոր է մեկին կարգադրութիւններ անել ձիւղ նկատմամբ, բացի կոլտնտեսութիւնում բրիգադին կցված բրիգադիւրից:

դ) Արգելի կոլվարչութիւններին՝ կոլեկտիվի ձին ձրիաբար ոգտագործելու տրապարելը վոր է մեկին, վոր է նպատակով, ում կողմից էլ վր լինի այդ պահանջը, թեկուզ և պահանջն տեղական իշխանութիւն մարմինները, վերադաս մարմինների լիազորները, միւրողները և ալ:

յ) Ձիւրի վա աշխատող աւձանց և ձիւղանների գործաքային աշխատանքը կիրառելիս աշխատավորձի չափը անմիջականորեն բոլից նեւ վոչ միայն արտադրանքի նորմաների կատարումից, ալ և ձիւղ առողջական վիճակից, նրա գիրութիւնից և ալ:

2. ԱՊԽ ին կից մթերման կոմիտեին պարտավորեցնել ըստ առանձին շրջանների ու կոլտնտեսութիւնների հացամթերման պլանները վորոշելիս հաշվի առնել նրանց ունեցած ձիւրի քանակը այնպես, վոր հացամթերումների վերջնական բաշխումը մարզերի ներսում, առանձին շրջանների միջև շրջանների ներսում և կոլտնտեսութիւնների միջև ապահովի շրջաններում, կոլտնտեսութիւններում հատկապի կերի այն նլազագւլն քանակի թողումը, վորն անհրաժեշտ է նրանց ձիւրին իրենց աշխատունակութիւնը պահպանել ու համար:

Պարտավորեցնել կոլտնտեսութիւններին, հացամթերումներից և սերմիւրի կազմելուց հետո ալիլի մնացած հատկային կերի բաշխման ժամանակ լիովին ապահովել կոլտնտեսութիւնների ձիւրի կերի պահանջը:

Հանձնարարել Միութենական և ավտոնոմ Հանրապետութիւնների ժողկոմխորհներին, Մարզ լերկրային Գործկոմներին՝ ըստ շրջանների սահմանել հատկապի կերի այն նվազագուլն նորմաները, վոր անհրաժեշտ է ձիւրն իրենց բանուկ վիճակում պահելու համար:

3. Արգելի ապահովագրական վճարումներ կատարել այդ

ձիւրի համար, վորոնք սատկել են վնասարարական կամ անտեսանալար վերաբերմունքի հետեան:

4. Հանձնարարել ԽՍՀՄ Գերագուլն դատարանի պլենումին, առաջիկա նիստում լսել Միութենական Հանրապետութիւնների Գերագուլն դատարանների գեկուցումներ այն մասին, թե նրանք ինչպես են պալքար մղել դեպի ձիւրը լեղած գազանալին ու անուշադիր վերաբերմունքի դեմ և կոնկրետ ցուցումներ տալ տեղերին:

Հանձնարարել ԽՍՀՄ Գերագուլն դատարանի դատախազին, ուժեղացնել դատախազական հսկուութիւնը բոլոր կազմակերպութիւնների նկատմամբ, վոր կատարեն Կուսակցութիւն ու կառավարութիւն վորոշումները ձիւրի պահպանման ու բարելաւգծ ոգտագործման մասին:

5. Նկատի ունենալով, վոր տեղի լին ունեցել ապորինի կերպով աշխ-փոխար-պարհակի հայտարարման բազմաթիվ դեպքեր և այդ պարհակները անց են կացվել անտնտեսալար ձեւերով, վորի հետեանքով ձիւրի մասսայական փչացման դեպքեր են լեղել:

ա) Միութենական և ավտոնոմ հանրապետութիւնների Գնտագործկոմներին ու ժողկոմխորհներին, լերկրային, մարզային և շրջանային գործկոմներին արգելի աշխ. փոխ. պարհակ հայտարարելը, առանց լուրաքանլուր առանձին դպրի համար Միութենական ժողկոմխորհից հատուկ թուլատվութիւն ստանալու:

բ) Աշխ-փոխ-պարհակ անցկացնելիս լստորեն պահպանել ձիւրի ոգտագործման կանոնները, այդ ձիւրի բարձման նորմաները, աշխատանքի տեղութիւն չափը, ձիւրին կերով ապահովելու խնդրը և կատարած աշխատանքը ժամանակին վարձարելու հարցը: Հանձնարարել Միութենական ու Ավտոնոմ Հանրապետութիւնների ժողկոմխորհներին՝ սրա համաձայն որենսդրական կարգով կանոններ սահմանել այն ձիւրի բգտագործման մասին, վորոնք լսնթարկված են աշխ-փոխ. պարհակի:

6. Արգելի ծանր աշխատանքներում ոգտագործել 3 տարեկանից պակաս ձիւրին, հղի ձիւրին, ծնելուց 1 ամիս առաջ, ինչպես և ցեղական ձիւրին:

7. Պարտավորեցնել Միութենական ու Ավտոնոմ Հանրապետութիւնների ժողկոմխորհներին, լերկրային, մարզային և շրջանային Գործկոմներին՝

Տեղական հողալիւն մարմիններ, և, հաշվի առնելով տեղական տաճանահատկութիւնները և լինելով ավել շրջանի միջին ձիւղ վերակից՝ պիտի նորմաներ մշակեն ձիւղ այլ հիմնական աշխատանքների համար, վոր կատարվում է իւր տնտեսութիւններում, կոլտնտեսութիւններում, ձեռնարկութիւններում ու հիմնարկութիւններում:

գ) Արգելել վորն է մեկին կարգադրութիւններ անել ձիւղ նկատմամբ, բացի կոլտնտեսութիւնում բրիգադին կցված բրիգադիւրից:

դ) Արգելել կովաբնութիւններին՝ կոլեկտիվի ձին ձրիաբար ոգտագործելու տրամադրելը վորն է մեկին, վորն է նպատակով, ում կողմից ել վոր լինի այդ պահանջը, թեկուզ և պահանջն տեղական իշխանութիւն մարմինները, վերադաս մարմինների լիազորները, միւրդները և այլն:

ե) Ձիւրի վրա աշխատող անձանց և ձիւղապահների գործադրելն աշխատանքը կիրառելիս աշխատավարձի չափը անմիջականորեն բոլի ցնել վոչ միայն արտադրանքի նորմաների կատարումից, ալ և ձիւղ տողշական վրձակից, նրա գիրութիւնից և այլն:

2. ԱՊՊ ին կից մթերման կոմիտեյին պարտավորեցնել ըստ առանձին շրջանների ու կոլտնտեսութիւնների հացամթերման պլանները վորոշելիս հաշվի առնել նրանց ունեցած ձիւրի քանակը այնպես, վոր հացամթերումների վերջնական բաշխումը մարզերի ներսում, առանձին շրջանների միջև շրջանների ներսում և կոլտնտեսութիւնների միջև ապահովի շրջաններում, կոլտնտեսութիւններում հատիկային կերի այն նվազագույն քանակի թոյնում, վորն անհրաժեշտ է նրանց ձիւրին՝ իրենց աշխատունակութիւնը պահպանելու համար:

Պարտավորեցնել կոլտնտեսութիւններին, հացամթերումներից և սերմիւրի կազմելուց հետո ավելի մնացած հատիկային կերի բաշխման ժամանակ լիովին ապահովել կոլտնտեսութիւնների ձիւրի կերի պահանջը:

Հանձնարարել Միութենական և ավտոնոմ Հանրապետութիւնների Ժողկոմիտեներին, Մարզ լերկրային Գործկոմներին՝ ըստ շրջանների սահմանել հատիկային կերի այն նվազագույն նորմաները, վոր անհրաժեշտ են ձիւրն իրենց բանուկ վրձակում պահելու համար:

3. Արգելել ապահովագրական վճարումներ կատարել այդ

ձիւրի համար, վորոնք ստուկել են վնասարարական կամ անտեսեցավար վերաբերմունքի հետեան:

4. Հանձնարարել ԽՍՀՄ Գերագույն դատարանի պրինումին, առաջիկա նիստում լսել Միութենական Հանրապետութիւնների Գերագույն դատարանների գեկուցումներ այն մասին, թե նրանք ինչպես են պաշար մղել դեպի ձիւրը լեզած գազանային ու անուշադիր վերաբերմունքի դեմ և կոնկրետ ցուցումներ տալ տեղերին:

Հանձնարարել ԽՍՀՄ Գերագույն դատարանի դատախազին, ուժեղացնել դատախազական հսկողութիւնը բոլոր կազմակերպութիւնների նկատմամբ, վոր կատարեն կուսակցութեան ու կառավարութեան վորոշումները ձիւրի պահպանման ու բարելաւմը ոգտագործման մասին:

5. Նկատի ունենալով, վոր տեղի լին ունեցել ապորինի կերպով աշխատող պարհակի հայտարարման բազմաթիւ դեպքեր և այդ պարհակները անց են կացվել անտնտեսավար ձեւերով, վորի հետեանքով ձիւրի մասսայական փչացման դեպքեր են լեղել:

ա) Միութենական և ավտոնոմ հանրապետութիւնների կենտգործկոմներին ու Ժողկոմիտեներին, լերկրային, մարզային և շրջանային գործկոմներին արգելել աշխատի պարհակ հայտարարելը, առանց լուրաքանչյուր առանձին դեպքի համար Միութենական Ժողկոմիտեից հատուկ թույլատվութիւն ստանալու:

բ) Աշխատող պարհակ անցկացնելիս (ստորին պահպանել ձիւրի ոգտագործման կանոնները, ալ ձիւրի բարձման նորմաները, աշխատանքի տեղութեան չափը, ձիւրին կերով ապահովելու խնդիրը և կատարած աշխատանքը ժամանակին վարձատրելու հարցը) Հանձնարարել Միութենական ու Ավտոնոմ Հանրապետութիւնների Ժողկոմիտեներին՝ սրա համաձայն որոշուողական կարգով կանոններ սահմանել այն ձիւրի ոգտագործման մասին, վորոնք լսեթարկված են աշխատող պարհակի:

6. Արգելել ծանր աշխատանքներում ոգտագործել 3 տարեկանից պակաս ձիւրին, հղի ձիւրին, ծնելուց 1 ամիս առաջ, ինչպես և ցեղական ձիւրին:

7. Պարտավորեցնել Միութենական ու Ավտոնոմ Հանրապետութիւնների Ժողկոմիտեներին, լերկրային, մարզային և շրջանային Գործկոմներին՝

ա) Հ. զաչին մարմինների միջոցով սխտեմատիկ հետամտութիւն ու մշտակ. ն հսկողութիւն սահմանել ձիերի ճիշտ շահագործման և ա հրաժեշտ խնամքի վրա, նրան կերով ապահովելու և ձիերի քանակի զարգացման գործի վրա:

բ) Պարբերաբար զննուցող մներ լինել ձիերի քանակի ու վիճակի մասին ըստ առանձին շրջանների, տնտնաբաններին, խորհտնտեսութիւններին և կոլտնտեսութիւններին, տալով նրանց աշխատանքի մասին ահարածեշտ գրծնական միջոցառումները:

8. Ընդունել ի գիտութիւն Համ. ԼԿՅԵՄ Կենտկոմի հաշտարարութիւնն այն մասին, վոր կոմիտեի անդամները վերցնում և ձիերի շեֆութիւնը կոլտնտեսութիւններում ու խորհտնտեսութիւններում, նպատակ դնելով նրանց պահպանումը և նպատակել բարե աված ձիարուծութիւն զարգացնելը:

9. Առաջարկել Պաշտ. Ավիտիւնին՝ իր կազմակերպութիւն ցանցի միջոցով քաղաքի ու գյուղի խորհրդային լայն հասարակայնութիւնը մասնակից անել ձիերի քանակի պահպանման ու նրա վերաբրտադրութիւն գործին, ձիու սխալ շահագործման դեմ մղվող պայքարին:

II ԶԻԱՐՈՒԾՈՒԹՅԱՆ ԳԾՈՎ

10. Պարտավորեցնել ԽՍՀՄ Պետպլանին և ԽՍՀՄ Հողթողկոմատին՝ գլուղատնտեսութիւն յերկրորդ հնգամյա պլանը կազմելու—

ա) Նախատեսել, վոր յերկրորդ հնգամյանի վերջում պիտի լինի առնվազն 22 մի իոն գուլա մեծահասակ ձի, համապատասխան քանակի մատղաշներով մաքսիմալ չափով բարելավելով ԽՍՀՄ ձիերի վորակը:

բ) Նախատեսել, վոր Զիարուծ. տրեստին և Զիարուծկոլտընտկոնորոնի գծով այնպիսի միջոցառումներ պիտի ծավալվեն, վորոնք լիովին ապահովեն բանող ձիու պահանջը ժողովրդական տնտեսութիւն ըլոր ճշդաբերում և յերկրի պաշտպանութիւն գործում և բարելաված ու ազնվացեղ արտադրող հովատակների պահանջը՝ յերկրի ձիերի մասսայական բարելավման համար:

11. Պարտավորեցնել ԽՍՀՄ Հողթողկոմատին մշակել և ցուցումներ տալ տեղերին անհատական սեկտորում ձիարուծութիւն զեկավարութիւն ուժեղացման մասին, նպատակ դնելով ձիարուծութիւնը լիովին ընդգրկել բեղմնակաւանների ցանցում՝ կոլտնտեսութիւններում և խորհտնտեսութիւններում:

12. Պարտավորեցնել ըլոր կազմակերպութիւններին՝ իր կատարումն ԽՍՀՄ ԺԿԽ 1931 թ. սեպտ. 2-ի վորոշման, Զիարուծ. տրեստին և Զիարուծկոլտնտեսութիւններին հանձնել ի ենց ունեցած ըլոր ցեղական ձիերը:

Առաջարկել միութենական և ավտ. նոմ հանրապետութիւնների կառավարութիւններին և մարզ. յերկրային գործկոմներին՝ վերացնել իրենց հրատարակած ըլոր վորոշումները՝ ցեղական ձիերը լիովին կամ մասնակիորեն գործադրումից հանելու մա ին:

13. Պարտավորեցնել ըլոր կազմակերպութիւններին, բացի Ռազմ-ծով-ժողկոմատից, Հագատկոնից (ձիերի թիւում և կենտրոնից) ձիերի ընդունումը կատարել բացառապես ԽՍՀՄ ՀԺԿ ին կից Գոսկոնբերատկորած ի միջոցով:

Պարտավորեցնել ԽՍՀՄ ՀԺԿ ին կից Գոսկոնբերատկորածին՝ վերահսկողութիւն ունենալ ձիերի պահպանման և ոգտագործման վրա ժողովրդական տնտեսութիւն սոցիալիտական սեկտորում, ինչպես և անցկացնել ձիերի եքսպերտիզա:

Պարտավորեցնել ԽՍՀՄ Հողթողկոմատին՝ Գոսկոնբերատկորածը փոխադրել ինքնարդարացման սկզբունքի վրա:

14. Սահմանել հատուկ գումարի հատկացում, միջերկած ձիերի արժեքի 2 տոկոսի չափով, վորը հանձնել Զիարուծկոլտնտեսութիւններին ազրոգոմիջոցառումներն ընդարձակելու համար:

Պարտավորեցնել ԽՍՀՄ Հողթողկոմատին և ԽՍՀՄ Մատ. ժողկոմատին, հիշյալ տոկոսային հատկացման կիրառման կապակցութիւնում մի դեկատի ընթացքում վերանայել ձիերի միջերկած և վաճառահանման վերադիր ծախսերի կալկուլացիան:

15. Հանձնարարել ապրանքային ֆոնդերի կոմիտեին և ԱՊԽ ին կից առևտրի կարգավորման կոմիտեին՝ մի ամսվա ընթացքում վերանայել և ԱՊԽ-ի հաստատմանը ներկայացնել ներթացիք և գալիք տարիններին լծասարքի, կառքերի, պալաների և ձիու պիտանի ալ ինվենտարի արտադրութիւն ավելացման համար:

16. Առաջարկել ԲԳՏ Ժողկոմատին՝ սխտեմատիկ հսկողութիւն կազմակերպել ըլոր կազմակերպութիւններին նպատամարտույն վորոշման իրազորման համար:

ԽՍՀՄ Կենտրոն. կո ի նախագահ՝ Մ. ԿՈՒՆԻՆ
ԽՍՀՄ Ժողկոմխորհի նախագահ՝ Վ. ՄՈՒՆՏՈՎ (Սկրյաբին)
ԽՍՀՄ ԿԳԿ քաբտուղար Ա. ՅԵՆՈՒԿԻՉԵ

Մոկվա, Կրեյ
27 մայի ի 1932 թ.

**ՁԻԵՐԻ ԲՄՆԱԿԻ ՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՅԵՎ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ
ՄԱՍԻՆ ՀԱՄ. Կ(Բ/Կ) ԿԵՆՏԿՈՍԻ ՅԵՎ ԽՍՀՄ ԿԳԿ ՅԵՎ
ԺԿԽ 1932 Թ. ՄԱՅԻՍԻ 27-Ի ՎՈՐՈՇՅԱՆ ԻՐԱԳՈՐԾՄԱՆ
ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ**

ԽՍՀՄ ՅԵՎ ՌՍՖՖՀ ԿՈՆՏԵՆՏՏՐՈՆԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ

Կոլտնտեսականներին, յերկր. և մարդային կոլտնտնաբու-
թյուններին պարտավորեցնել՝

1. Առմիջապես լայն մասսայական բացատրական աշխա-
տանք ծավալել Համ. Կ(Բ/Կ) Կենտկոմի, ԽՍՀՄ Կենտգործկոմի և
Ժողկոմխորհի վերոհիշյալ վորոշումներին շուրջը, այդ վորոշումները
հասցնել յուրաքանչյուր կոլտնտեսության և կոլտնտեսական բո-
լոր բրդադններում կազմակերպել այդ վորոշումների մշակումը և
առաջադրել գործնական միջոցառումներ՝ բարելավելու համար
քաշող ձիու ուժն և նրա վերաբրտաբու.թյ.ւնը:

2. Հունիս ամսում անցկացնել ստուգման տասնորյակ, թե
ինչպես և կատարվել Կենտկոմի, Կենտգործկոմի, Ժողկոմխորհի
վորոշումներն և ընկ Ստալինի 6 ցուցումների ձիու պահպանման,
խնամքի և ձին տրակտորի հետ ճիշտ համադրելու գործում, ինչ-
պես և ձիերը փաստորեն բրդադններին կցելու, իսկ բրդադնի ներ-
սում՝ առանձին կոլտնտեսականին կցելու գործում, այն հաշվով,
վոր

ա) Ստուգել և գործադրել ձիերի բաժանումն ըստ խմբակ-
ների, համաձայն կոլտնտեսությունի վարչության 31 թ. սեպտ.
22 ի ցուցումի, անսխալապես ծանր աշխատանքներից ազատելով
3 տարեկանից փոքր ձիերին, հղի և ցեղական ձիերին:

բ) Յուրաքանչյուր ձիու համար անպայման հանգստի որսահ-
մանն 6 որում սեկ որ:

գ) Կարգ սահմանել, վոր աշխատող ձիուն որակաւ յերեք
անգամ հանգիստ տրվի (նախաճաշի ժամանակ, կեսօրին և աշխա-
տանքի վերջում) ապահովելով ձիերի կերակրումն այդ ընդմի-
ջումներին կանաչ խոտով և կազմակերպել ձիերի կանոնավոր
արածեցումը գիշերները:

դ) Ցանքն ավարտելուց հետո հլուծված ձիերին հանգիստ և
ուժեղացրած կեր տալ 20 որ շաբաթնակ. իսկ մյուսներին՝ 10 որ:

յե) Ստուգել բեղմնակայաններին և պահպանական բեղմնավոր-

ման կայանների կազմակերպվածությունն և նրանց պատրաստա-
կանությունն աշխատանքի, ինչպես և նրանց ոգտագործումը:

զ) Կազմակերպել մատղաշների կանոնավոր աճեցումն և
պահպանումը:

3) Առաջարկել հանրապետական, յերկրային, մարդային և
շրջանային կոլտնտնաբու.թյուններին՝ ստուգել և աչնպես անել
վոր բեղմնավորման կամպանիայի պլանները հասնեն յուրաքան-
չյուր կոլտնտեսականի, բեղմնավորմաններում դրվեն բոլոր ցե-
ղական, խրախուսված և թուլատրված հովատակները, վորոնց
թվում նաև գործարանային գոմերի հովատակները և ապահովել
այն բոլոր զամբիկների ծածկումը, վորոնք պիտանի չեն վեր-
աբրտադրման նպատակների համար:

4. Առաջարկել Զիաբուծկոլտնտեսությունին, յերկր, մարդ,
շրջ. կոլմիություններին՝ բեղմնավորման կայանների վարիչների
վրա դնել արտագործողների լիակատար ոգտագործման, կանոնա-
վոր խնամքի և պահպանման պատասխանատվությունը և պարբե-
րաբար ստուգել այդ աշխատանքը:

5. Հատուկ խնամքի կարգ սահմանել ծանրած զամբիկներին
ոգտագործելու ընթացքում, ինչպես և կարգ սահմանել, վոր
զամբիկներն անպայմանորեն իր ժամանակին ազատվին աշխա-
տանքից՝ բեղմնավորվելու համար և դրա պատասխանատվությու-
նը դրել բրդադնի վրա: Հետաքննել ձիերի վիժման յուրաքան-
չյուր դեպք և մեղավորներին յենթարկել պատասխանատվու-
թյան:

6. Մասսայական աշխատանք, սոցմրցում, հարվածայնու-
թյան և մրցություններ ծավալել ձիերին լավագույն ձևով խնա-
մելու, նրանց հետ վարվելու և մատղաշներին աճեցնելու խնդր-
ների շուրջը:

7. Լավագույն կոլտնտեսականներին և կոլտնտեսություն-
ներին պարգևատրելու համար վարկեր հատկացնել—Կոլտնտ-
կենտրոնին 100 000 ռ. միութենական հանրապետությունների
կոլտնտեսություններին՝ 25,000-ական ռ.: Պարգևատրումը կատա-
րել ընկ. Ստալինի 6 ցուցումների տարեդարձի որը (23 հունիսի):

8. Առաջարկել կոլտնտեսությունի կազմ մասսայական սեկ-
տորին՝ հավաքել նյութեր և աչն կոլտնտեսականների լուսանկար-
ները, վորոնք աչքի չեն ընկել ձիու ուշադիր խնամքի, նրա հետ
լավ վարվելու գործում, վերականգն այդ լուսանկարները նյու-
թերի հետ միասին տպագրվեն և տարածվեն կոլտնտեսություն-
ներում:

9. Առաջարկել բոլոր կոլտնտեսություններին և կոլտնտմիություններին՝ զործն աշխատելու կազմակերպել, վրե այս տարի

- ա) ժամանակին հնձվեն բոլոր խոտհարքները,
- բ) ժամանակին և կանոնավոր մշակվեն զարնանացանները,
- գ) Ողտագործվեն բոլոր մոլախոտերը սիլոսացման համար,
- դ) ժամանակին նախապատրաստվեն խրամատներ և հորեր սիլոսացման համար:

10. Առաջարկել կոլտնտեսականներին, լեռեր, և մարզ, կոլտնտմիություններին, հողային մա, միջնորի հետ անմիջապես ձեռնամուխ լինել ձիու արտադրանքի նորմաների մշակման և միամավա ընթացքում կազմել քաղող ու ժի (կենդանի և մեքենայական) բալանաք՝ հանրապետութան, մարզային և շրջանային մասշտաբով:

Առաջարկել անասնապահական սեկտորին՝ տասն որվա ընթացքում մշակել և վերանայել հրահանգը տվյալ հարցի նկատմամբ:

11.

12. Կոլտնտեսությունի վարչությունը պարտավորեցնում և կոլտնտեսական սիստեմի բոլոր աշխատողներին և բոլոր կոլտնտեսութուններին՝ Համ. Կ(բ) և ԽՍՀՄ ԺԿԽ վորոշման հիման վրա մոբիլիացիայի յենթարկել կոլտնտեսական մասնաչի ակտիվութունը՝ քաղող ու ժի. ձիերի քանակի պահպանման և վերաբաշխողութան և կոլտնտեսությունների Եւ ազգի ամրապնդման գործում, վճարական պայթար մղելով դեպի ձին յեղած անողոք և անխնամ վերաբերմունքի դեմ, վրը վոճրագործութուն և ժողովրդական տնտեսութան հանգեպ, խիստ պատախանատվութան յենթարկել նրանց, ովքեր մեղավոր պհանդխանան դեպի ձիերը անողոք ու անխնամ վերաբերմունք ցուց տալու զործում:

ԽՍՀՄ և ՌՍՖՍՀ Կոլտնտեսությունի վարչության

նախագահ՝ ԶԱԲԻՅԵՎ

Կ Ա Ն Ո Ն Ա Դ Ր Ո Ւ Յ Յ Ո Ւ Ն

Կոլտնտեսական ձիարուծական ապրանքային ֆերմաներում աշխատանքի կազմակերպման մասին:

«Ձիերի խնամքի, վորակի լավացման, անհրաժեշտ կերի կազմակերպման յեւ վերաբաշխության գործին պետք և հասկացվի այն ուժադրությունը, ինչ ուժադրություն վոր հասկացվում և ցանկի կամպանիաներին»:

(Հ.Կ.Կ.(բ) Կենկումի 1932 թ. մայիսի 27-ի վորոշումներից):

ԽՍՀՄ Հողօգտագործությունը, Կոլտնտեսությունը և ձիարուծական կոլտնտեսությունը, պարտավորեցնում են՝ Ցերկային, Մարզային, Հանրապետական և Շրջանային հողային որդաններին, Կոլտնտմիություններին, Կոլտնտեսությունի բաժանմունքի գրասենյակներին, ձիարուծական շրջանային տեսուչներին, Կոլտնտեսությունների վարչություններին և ձիարուծ. ապրանք. ֆերմաների վարիչներին, ամենակարճ ժամանակամիջոցում, կարողանալ ձիարուծական ֆերմաների աշխատանքը ճշտորեն կազմակերպել, դեկավարվելով «Կոլտնտեսությունների տնտեսական ամրապնդման» մասին ՀԿԿ(բ) Կենտկոմի վերաբերի 4-ի, «Կոլտնտեսություններում աշխատանքի կազմակերպման» մասին ԽՍՀՄ Կոլտնտեսությունի վերաբերի 8-ի վորոշումներով և սույն կանոնադրությամբ:

Ի ԲՐԻԳԱԴԻ ՅԵՎ ԴԻՄԱՋՐԿՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱՑՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

1. Ձիարուծական ֆերմաներին սպասարկելու համար, կոլտնտեսության վարչությունն առանձնացնում և հատուկ բրիգադներ, կալուն կազմով, լավագույն հարվածային կոլտնտեսական-կոլտնտեսություններից և ձիարուծական գործին ծանոթ մարդկանցից (Կ. Բանակի հեծելազորի նախկին ղինվորներից, ձիարուծական կոլտնտեսությունների նախկին բանվորներից, կառավարներից, ձիավորներից և այլն):

Առանձնացված կոլտնտեսականները ֆերմայի աշխատանքներին են ամրացվում մեկ տարուց վոչ պակաս ժամկետով:

2. Բրիգադների մեծութունը և նրանց թիվը սահմանվում և կոլտնտեսության վարչության և ֆերմայի վարիչի կողմից, համաձայն ֆերմայում լեղած անասունների թվի և ընդունված աշխատանքի նորմաների:

3. Ձիաբուծական ֆերմայի ամբողջ աշխատանքը, միանձնյա ղեկավարութեան հիմունքներով, անմիջականորեն ղեկավարում է ֆերմայի վարիչը, վերը պատասխանատու չէ ֆերմայի գրութեան, (ձիեր, ինվենտար, շենք), արտադրական պլանների կատարման և ձիաբուծական քրիզադների աշխատանքների համար:

Առանց ֆերմայի վարիչի թույլտվության և համաձայնության վնչ վորքի, վնչ մի գեպընդ թույլ չի տրվում կարգադրություններ անել ֆերմայի ձիերի նկատմամբ:

4. Ֆերմայի վարիչը նշանակվում կամ հեռացվում է պաշտոնից կոլտնտեսության վարչության վորոշմամբ, սակայն այդ վորոշումը անպայմանորեն պետք է հաստատվի ձիաբուծական կոլտնտեսության քրիզորդի կողմից:

5. Ֆերմայի վարիչը նկատի ունենալով ձիապանի, սանիտարի և քրիզադների վորակն ու ունակությունը, նրանցից չորքաքանչյուրին, ամբողջ աշխատանքի ընթացքում, ամբացում է վորոշ քանակությամբ ձիեր, վորոնց խնամքի և գրութեան ամբողջ պատասխանատվությունը կրում են նրանք: Ցեղական լավ դամբիկները (մազյան) և արտադրող հովատակները (արու) պետք է ամբացվեն ախլի քան վործված ձիապաններին:

Ցեղական դամբիկների, քուռակների և արտադրողների (արու) սատկելու գեպընդ, սատկած ձին պետք է նայվի սնանկարուծի կամ անասնաբուծակի կողմից, վորի համար պետք է կազմվեն արձանագրություններ, նշելով սատկելու պատճառները: Այդ արձանագրությունները, յուրաքանչյուր սուանձին գեպընդ, քննության են առնվում կոլտնտեսության վարչության կողմից և այն գեպընդ, յուր հաստատվում է, վոր ձին սատկել է սպասարկող կողմի, կամ ձիերին հսկող անձանց անփութության հետևանքով, մեղավորները տուգանվում են (աշխորների պակասեցում, ձիու արժեքի բռնադանձում և պատասխանատվության խեթարկել):

7. Ցուրաքանչյուր ձիապան, վորին ամբացված է դամբիկ (մազյան), պետք է խնամի դամբիկի քուռակը, մինչև վերջինիս մորից հեռացնելը: Քուռակը մորից հեռացվում է (վնչ շուտ 5—6 ամսականից) միայն ֆերմայի վարիչի կարգադրությամբ:

II ԿՈՒՏԵՆՏԵՍՍԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐՈՒՄ ՁԻԱԲՈՒԾ. ԱՊՐ. ՓԵՐՎԱՅԻ ՁԻԵՐՆ ՈՒՏԱԳՈՐԾԵԼՈՒ ԿԱՐԳԸ

1. Կոլտնտեսության դաշտային և այլ աշխատանքներում կարող են ոգտագործվել ֆերմայի ձիերից միայն հասունացած, աշխատանքի ընդունակ դամբիկները (3 տարեկանից վնչ պակաս, իսկ ծանր ցեղի 2 տարեկանից վնչ պակաս, միայն թե թեթև աշխատանքներում):

Արգելվում է ծանրած դամբիկներին, (մազյան), վորոնց մեկ ամիս է մնում մինչև ծնելը, աշխատեցնել, ինչպես նաև ծնելուց հետո չեղև շաբաթ չպետք է աշխատեցնել: Թանգարժեք ցեղական դամբիկները կարող են ոգտագործվել միայն ֆերմայի աշխատանքների համար, պայմանով, վոր նրանց աշխատեցնեն այն ձիապանները, վորոնց ամբացված են դամբիկները:

2. Դաշտային աշխատանքների ժամանակ ձիերի ոգտագործման հետևյալ կարգն է սահմանվում՝ ֆերմայի վարիչը կոլտնտեսության վարչության հետ միասին պարտավոր են՝

ա) Սահմանել աշխատանքի ցուցակ, վորի կատարման համար պետք է աշխատեցնել ֆերմայի ձիերը:

բ) Վորոշել, թե վոր դամբիկին, տարվա վոր ժամանակին և ինչ աշխատանքի համար կարելի չէ ոգտագործել:

գ) Հատկապես ցեղական դամբիկների համար մշակել աշխատանքի նորմաներ:

Կատեգորիկ կերպով արգելվում է ցեղական դամբիկներին ոգտագործել հետևյալ աշխատանքի համար. — հետավոր ճանապարհորդություն, խոր—ծանր հերկի ժամանակ, քուռակով դամբիկներին՝ կախիչ և խտհունձ մեքենաների վրա և այլն:

Արգելվում է նաև առանց ձիապանի, ինքնուրույն աշխատեցնելու համար, ցեղական դամբիկները հանձնել, թեկուզ ունեղ վոր լինի, վորոնց թվում նաև տեղական իշխանության որդաններին:

դ) Ֆերմայի ձիերի համար սահմանել աշխատանքի կայուն կարգ, վորն ապահովի ձիերի անհրաժեշտ, ամենուրեղ հանգիստը և նրանց աշխատանքից ազատելը, նրանց աշխատունակությունը վերականգնելու և հեղացնելու, նորմալ սերունդ ստանալու և այլ սերունդը զարգացնելու գործն այն հաղվով, վոր աշխատանքի որվա ընթացքում դամբիկներին 3 անգամից վնչ պակաս հանգիստ արվի, չհաղված գիշերային դադարը: Հանգստի համար

տրված դադարի տևողությունն է՝ առավոտյան դադար՝ $1\frac{1}{2}$ ժամ, կեսօրի դադար 2 ժամ և ճաշից հետո մինչև յերկու 1 ժամ, Վեցօրյակի ընթացքում զամբիկներն անպայման պետք է բոլորովին ազատվեն աշխատանքից:

յե) Վերոհիշյալների և արտադրական բրիգադների պահանջի համապատասխան քաշող ուժի բաշխումն ու ֆերմայի զամբիկներին ամրացնելն արտադրական բրիգադներին:

Ամբացումը պետք է կատարել այն հաշվով, վորպեսզի, վորպես կանոն, բրիգադին ամրացվեն միայն աշխատունակ զամբիկները (ամրացնելով մեկ կամ յերկու ձիապանի) և չցվրվեն ամբողջ բրիգադներում:

Արտադրական բրիգադներում աշխատելու համար առանձնավանդված ձիապանները, վորոնք խնամում են զամբիկներին, այդ բրիգադի կազմի մեջ են մտնում, վորպես ձիապան—կեր տվող և կրում են ցեղական զամբիկներին խնամքի և դրուժյան ամբողջ պատասխանատվությունը:

2. Բրիգադի ներսում, բրիգադի Ֆերմայի վարիչի հետ միասին կատարում է աշխատանքի համար առանձնացած զամբիկներին բաժանում և ամրացում առանձին կոլտնտեսականների մեջ, կոլտնտեսականը, վորին ամրացվում են զամբիկները, ինչպես նաև ձիապանը, կրում են իրենց կցված զամբիկների ճիշտ ոգտագործման և նրանց դրուժյան ամբողջ պատասխանատվությունը:

3. Դաշտային բրիգադների բրիգադիները պարտավոր են բրիգադի ներսում աշխատանքը կազմակերպել և առանձին կոլտնտեսականների մեջ աշխատանքը բաշխել այնպես, վորպեսզի կոլտնտեսականներին, վորոնց ամրացվում են զամբիկները, տրվի այն աշխատանքը, վորի համար, համաձայն ֆերմայի վարիչի ցուցմունքի, կարելի չէ ռգտագործելովյալ զամբիկը, միաժամանակ վորպեսզի ցեղական զամբիկներին ամրացված կոլտնտեսականներն աշխատեն առանձին ողակներով: (Այդ ողակների մեջ են մտնում միայն ցեղական զամբիկները):

4. Բոլոր այս դեպքերում ամրացումը կատարվում է հատուկ արձանագրությունով, բրիգադների և կոլտնտեսականի ստացականով: Արձանագրություն մեջ պետք է նշել, ձիու Ն-ը, նշանը, նրա դրուժյունը. ծանրած զամբիկների համար՝ ծնելու ժամանակը, աշխատանքի ցուցակը, վորի համար կարող է ոգտագործվել զամբիկը, նշելով նաև աշխատանքի տևողությունը:

5. Արտադրական բրիգադին ամրացրած ֆերմայի զամբիկը

ճիշտ ոգտագործելու և նրա դրուժյան ամբողջ պատասխանատվությունը բրիգադում ամբողջապես կրում է բրիգադի, իսկ առանձնապես այս կամ այն զամբիկի համար կոլտնտեսականը, վորին ամրացված են զամբիկները, պատասխանատու չէ նաև ձիապանը:

6. Արտադրական բրիգադի բրիգադի Ֆերմայի զամբիկներին հետ աշխատող կոլտնտեսականների աշխատանքը դնահատելիս, պետք է նկատի ունենա վնչ միայն կոլտնտեսականի կատարած աշխատանքի քանակն ու վորակը, այլ նաև զամբիկների գերացումը, առողջությունը, դրուժյունը (նրանց ամրացված զամբիկներին): Մատ խնամքի և զամբիկը նիհարեցնելու դեպքում կոլտնտեսականից գտնվում է նրա աշխորների 15—20 տոկոսը և ընդհանրապես՝ աշխատանքի նորմաների կատարման և զամբիկների լավ խնամելու պայմաններում ավելացվում են աշխորները: Աշխորների ավելացումն ու պահպանումը կատարում է բրիգադի, ինչպես իր հայեցողությամբ, այնպես էլ ֆերմայի վարիչի ցուցմունքներով:

7. Ձմանը ֆերմայի ծանրած զամբիկները կարելի չէ ոգտագործել բացառապես համապատասխան թիթե աշխատանքների համար: Ձամբիկներին ոգտագործելու մասնամասն կարգը սահմանելու չէ կոլտնտեսությունից վարչությունը՝ ֆերմայի վարիչի հետ միասին:

8. Մինչև դաշտային աշխատանքների վերջանալը կատարվում է զամբիկների ստուգատես. և ապա ընդունում է նրանց ֆերմայի վարիչը արտադրական բրիգադի բրիգադիներից և այն կոլտնտեսականներից, վորոնք աշխատում են այդ բրիգադներում հատուկ արձանագրությամբ, վորի մեջ մատնանշված պիտի լինի զամբիկների դրուժյունը:

9. Ձամբիկների նկատմամբ անտնտեսավար վերաբերմունքի ու ձիաֆերմայի ձիերի աշխատանքի սահմանված կարգը խանգարելու դեպքում, ֆերմայի վարիչը պարտավոր է զամբիկներն անջատել ավյալ բրիգադից, հաղորդելով այդ մասին կոլտնտեսությունից վարչությանն ի գիտություն: Այդ գործում հանցավորները պետք է լինթարկվեն պատասխանատվության:

III ԳՈՐԾԱՐՔԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

1. Ձիերի խնամելու գործում, աշխատանքի վորակը բարձրացնելու տեսակետից, կոլտնտեսականներին առավելագույն չա-

փոփ պատասխանատու դարձնելու ու շահադրժեղու համար, ֆերմայում ըստ աշխատանքների կատարվում են գործավարձով: Կատեգորիա կերպով արգելվում և որակարձով աշխատանքի կիրառումը:

2. Ֆերմայում յուրաքանչյուր կուտնտեսականի աշխատանքի գնահատումն ու աշխուրբի հաշվառումը կատարվում և համաձայն նրա կատարած աշխատանքի քանակի ու վորակի ու այդ աշխատանքի սկսած արդյունքի, այսպես.

ա. Զամբիկներին սպասարկող ձիապանների համար՝ համաձայն նրանց սպասարկած զամբիկների քանակի, նրանց դուլթյան, նուշնպես և նրանից ստացված ու մինչև ծծից կտրելը մեծացրած քուռակի քանակի ու վորակի:

բ. Մատղաշներին խնամող ձիապաններին համար՝ նրանց խնամած մատղաշների քանակի ու վորակի համաձայն, մինչև այդ մատղաշների վորոշ հասակը:

գ. Արտադրող հովատակներին սպասարկող ձիապաններին համար՝ համաձայն նրանց սպասարկած հովատակների քանակի, նրանց դրուլթյան, նուշնպես և նրանց ծածկած և բեղնավորումը բռնած հղիուլթյան տոկոսների:

3. Գործավարձը ձիաբուծական ապրանքային ֆերմաներում գործնականապես կիրառելու համար ֆերմաների վարիչներն ու կուտնտեսուլթյունների վարչուլթյունները պետք է՝

ա. կուտնտեսականների լայն մասնաւցուլթյամբ սահմանեն ձիապանների բեռնվածուլթյան նորման (չափը), այսինքն ձիապանի սպասարկած դուլթյան քանակը.

բ. Մշակել բուծման, մատղաշների մեծացնելու և զուգավորման արտադրական առաջադրանքը.

գ. Սահմանել ամենորշա վերաստուգումն բերգադիրների ու ֆերմաների վարիչների կողմից ձիաի կանոնավոր խնամքի, պահելու ու կերակրելու վերաբերմամբ, նուշնպես և դուլթիկներին բերգադիր աշխատանքներում կանոնավոր ոգտադրժեղու վերաբերմամբ: Բացի այս, յուրաքանչյուր լերկու շաբաթը մի անգամ ֆերմայի վարիչը կուտնտեսուլթյան վարչուլթյան ձիաբուծական մասը զեկավարող անդամի հետ միասին, պարտավոր են կուտնտեսականների լայն մասնակցուլթյամբ լուրջ քննուլթյուն կատարել ըստ ձիերի վերաբերմամբ, վորոշելու համար նրանց դրուլթյունը ու ըստ այդմ գնահատելու ձիապանների ու զամբիկների խնամող կուտնտեսականների աշխատանքի վորակը:

դ. Վորոշել գործարքային աշխատանքի գնահատուլթյունը, կազմակերպել կուտնտեսականների աշխատանքի կանոնավոր հաշվառումն ու աշխուրբի գրանցումն աշխատանքի կանոնավորում:

4. Արտադրական առաջադրանքներ սահմանելիս պետք է զեկավարվել հետևյալ ցուցանիշներով. (տրվում է վորպես սրի-նակ):

ա) Գուռակների բարենաշու ծնունդը պետք է լինի զուգավորման յենթարկված զամբիկների ընդհանուր թվի 70 տոկոսից վոր չպակաս:

բ) Մատղաշների ստակելը չը պիտի գերազանցի՝ քուռակների ծնելուց մինչև մորից հեռացնելը — 4 տուկուր, մորից հեռացնելուց մինչև մեկ տարեկանը — 6 տուկ. 1-ից մինչև 2 տարեկանը — 3 տուկուս և 2-ից մինչև 3 տարեկան 2 տուկուր, իսկ ընդամենը մինչև 3 տարեկան — 15 տուկուս.

ՄԱՆԱԹՈՒԹՅՈՒՆ. — Զամբիկների ու հովատակների ստակելու նորման, ինչպես և մատղաշների ստակումների մատնանշված որինակելի նորմաները սահմանվում են յուրաքանչյուր ֆերմայում տարվող աշխատանքի ուղղուլթյան կապակցուլթյամբ:

դ. Զավաճաս, առողջ հովատակի բեռնավորման նորման 50 զամբիկից պակաս չը պիտի լինի, բնական բեղմնավորման ժամանակ 20—25—յերամակային և 200—250 արհեստական սերմնավորման զեկպում:

5. Ձիապանների բեռնավորման ու նրանց արված արտադրական առաջադրանքի նորման վորոշում և ձիաբուծական ֆերմայի վարիչը՝ լավագուշն կուտնտեսականների հետ միասին: Այդ նորմաներն ու առաջադրանքները պետք է հաստատվեն կուտնտեսուլթյան վարչուլթյան կողմից ու լայն քննուլթյան լենթարկվին ֆերմայի արտադրական ժողովում: (Բեռնվածուլթյան որինակելի նորմաները տես հավելվածում):

6. Յուրաքանչյուր ձիապան պետք է գիտենա՝ վոր միայն աշխատանքի կարգն ու ձիերի խնամքի, կերակրելու ու պահելու կանոնները, այլ և իրեն խնամքին հաճնված (իրեն ամբալցված) զամբիկներից սպասվելիք քուռակների քանակը, վոր պիտի ստանա ինքն ու մեծացնի, նաև աշխատանքի գնահատուլթյունը:

7. Ֆերմայի ձիապանների աշխատանքի գնահատուլթյունն ու նրա աշխուրբի հավառումը կատարվում է մատավորապես այսպես.

ա. Զամբիկներին լերամակավարին, յերը նա բեռնավորված

և 50 զամբիկներ խնամքով, — մեկ աշխարհ կամ 0,2 տ. լուրաքանչյուր գլխին: Բացի այդ, լուրաքանչյուր ծնած հովատակի մինչև մորից կտրելը մեծացնելու համար — հաշվվում է չերկու աշխոր:

բ. Զիապանի հանցանքով լուրաքանչյուր չը ծածկված դամբելի համար նրա աշխորներից պետք է դուրս գալ 2 որ: Վիժման լուրաքանչյուր առանձին դեպքի պատճառները պիտի քննի կոլտնտեսություն վարչությունը, վոր հանցավորներին յենթարկում է տուժի, ինչպես աշխորները պակասեցնելով, այնպես ել պատասխանատվության յենթարկելով:

գ. Արտադրող հովատակներին խնամող ձիապանին՝ մեկ աշխոր կամ 6 գլուխ հովատակով բեռնավորման դեպքում 0,16-ով լուրաքանչյուր գլխին: Բացի այդ, լուրաքանչյուր գուգավորված և հղիացածների համար 0,5 աշխոր:

դ. Մատղաշների չերամակավարին 45 գլուխ մատղաշներով բեռնվածության դեպքում՝ 1-աշխոր: Բացի այդ, պակասեցնելու դեպքում 4-րդ կետում հիշված սատկումների տակոսների ժամանակ լրացուցիչ տրվում է 1 աշխոր՝ լուրաքանչյուր մորուկի համար:

9. Յոթերորդ կետում մատնանշված քանակությամբ աշխորեր տրվում են այն դեպքում միայն, չեր աշխատանքի վորակն ու ձիերի դրությունը ձանաչվում է լավ: Իսկ ձիերի վատ դրության, վատ դիրացնելու ու խնամքի աշխատանքի վորակի վատության դեպքում, նվազեցվում է աշխատանքի գնահատությունը (աշխորերի ընդհանուր քանակի 15—20 տոկոսի չափով) և, ընդհանրապես, աշխատանքի լավ ցուցանիշների համար — ավելացվում է: Աշխատանքի գնահատության նվազեցման ու ավելացման չափը սահմանում է Ֆերմայի վարիչն ու հաստատում կոլտնտեսության վարչությունը:

Բացի 4-րդ կետի Բ հոդվածում հիշված մատղաշների սատկումների տակոսը, ձիապանի կամ չերամակավարի հանցանքով սատկած լուրաքանչյուր հովատակի համար աշխորերը պակասեցվում են 15 որով:

10. Սրա հետ միաժամանակ Վիտնտեսականի աշխորերի գնահատումը պետք է բարձրանա կամ ցածրանա բրիգադի (ձիա-Ֆերմայի) տարած աշխատանքի հաջողության կապակցությամբ: Ավելացման կամ նվազեցման չափը սահմանում է կոլտնտեսության վարչությունը, բերքը բաշխելիս:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՀԱՇՎԱՌՈՒՄԸ

1. Ֆերմայի աշխատավորների աշխատանքի գնահատումն ու հաշվառումը կատարվում է առանձնապես լուրաքանչյուր կոլտնտեսականի կատարած աշխատանքի քանակի ու վորակի համաձայն և այդ աշխատանքի տված արդյունքի համապատասխան:

2. Յուրաքանչյուր ձիապանի ու չերամակավարի աշխատանքի գնահատումն ու աշխորերը նշանակում են առանձնապես իրենց աշխարհայիններում, Ֆերմայի վարիչի ձեռքով, հետևյալ ժամկետներում.

ա. Ձիերի խնամքի, կերակրելու ու պահելու և նրանց դրություն համար — ամիսն չերկու անգամ:

բ. Զուգավորման համար — զամբիկի թռնելուց հետո:

գ. Հաջող քուսակ տալու համար — լուրաքանչյուր զամբիկի քուսակ տալու որը:

դ. Քուսակները մեծացնելու համար — լուրաքանչյուր քուսակի մորից կտրելու և մատղաշների խումբն հանձնելու որը:

3. Յուրաքանչյուր կոլտնտեսականի հասանելիք աշխորերի քանակը, ինչպես և աշխատանքի վատ ցուցանիշների համար նրա գնահատման նվազեցումն ու լավ ցուցանիշների համար ավելացումը սահմանում է Ֆերմայի վարիչը, ընդհանրված գործարքային գնահատման հիման վրա ու լուրաքանչյուր կոլտնտեսականի կատարած աշխատանքի քանակի ու այդ աշխատանքի տված արդյունքի համաձայն այս կամ այն կոլտնտեսականի աշխորերի նվազեցման կամ լրացուցիչ կերպով ավելացման մասին պետք է գրեման ձիաբուծական Ֆերմայի բրիգադի բոլոր անդամները:

4. Աշխատանքի կանոնավոր հաշվառման ու կոլտնտեսականների աշխորերի գրանցման պատասխանատվությունն ամբողջապես ընկնում է Ֆերմայի վարիչի վրա:

IV. ԱԿՏԻՎԻ, ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԻ ՈՒ ԱՐՏԱԴՐԱԿԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

1. Մի շարք կոլտնտեսությունների փորձը ցույց է տվել, վոր ձիաբուծության բարձրացման խնդիրների հաջող լուծումը մեծ մասամբ կախված է կոլտնտեսական ակտիվի հետ տարվող աշխատանքից,

Ձիարութեան ապրանքային ֆերմայի վարիչի ու կոլտնտես-
տութեան վարչութեան կարևորագույն խնդիրներից մեկը պետք է
լինի ֆերմայի հարվածային աշխատավորներից ու աշխատավոր-
բուհիներից կոլտնտեսական ակտիվ հաշտաբերելն ու, դաստի-
աբակելով նրանց, ֆերմայի արտադրական բոլոր աշխատանքնե-
րում ամենալայն կերպով ներգրավելը:

2. Կոլտնտեսութունների վարչութիւններն ու ձիարութեա-
կան ապրանքային ֆերմաների վարիչները պետք է կանոնավոր
աշխատանք տանեն՝ ստեղծելու ու առաջ քաշելու կոլտնտեսա-
կան ակտիվ, նրանց հետ համագործակցող, խորհրդակցութիւն-
ներ կազմակերպելու, նրանց վորակավորումը բարձրացնելու ու
ձիարութեան տնտեսական տիրապետելու համար զանաթացներ
ուղարկելու միջոցով:

3. Յուրաքանչյուր ձիարութեական ապրանքային ֆերմայում
պարտադիր կերպով պետք է կազմակերպվեն արտադրական
խորհրդակցութիւններ, վորոնք պետք է ոգտագործվեն վորպես
կոլտնտեսական ակտիվի պատասխանատւութեան ու նախապատ-
րանման միջոց:

Ակտիվի ու արտադրական խորհրդակցութիւնների աշխա-
տանքը պետք է ուղղված լինի դեպի ձիարութեան վերաբեր-
յալ արտադրական առաջադրանքների կատարումը. աշխատանքա-
յին զիսցիւլիւնայի բարձրացումը. դեպի աշխատանքի վորակը
բարձրացնելու ու աշխատանքի սոցիալիստական միթոդներն
արմատացնելու համար մղվող պայքարը: Սրա համապատասխան
յուրաքանչյուր ֆերմայում կազմակերպվում են արտադրական
խորհրդակցութիւններ, վորոնց զիւավորում է ֆերմայի վարի-
չը:

4. Աշխատանքի սոցիալիստական ձևեր արմատացնելու ու
կոլտնտեսութիւններում հաջող կերպով ձիարութեական ապրան-
քային ֆերմաներ կազմակերպելու համար, պետք է ալդ գործի
մեջ ներգրավել կոլտնտեսականների լայն մասսաները, բարձրա-
ցնել նրանց ակտիվութիւնը, աշխատանքային ենտոգիալիզմն ու
նախաձեռնութեան վորդին, զերակատարելու համար Կուսակցու-
թեան ու կառավարութեան առաջադրանքները ձիարութեան
ասպարիզում:

Սոցմրցումն ու հարվածայնութիւնը, վորպես աշխատանքի
արտադրողականութիւնը բարձրացնող, արտադրական պլանների
կատարումն ու զերակատարումը հաջող իրագործելու կարևորա-

դույն ողակներից մեկը, այնպես պետք է ղենել կոլտնտեսութիւն-
ներում ու ձիարութեական ապր. ֆերմաներում, վոր կոլտնտեսա-
կանների ու կոլտնտեսութիւնների վորջ մասսան ընդգրկված լինի
սոցալայնագրերով:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՆՏԵՏԿԵՆՏՐՈՆԻ ՀՐԱՅԱՆԳԸ

Նպատակ ունենալով ավելի ուշադիր և խնամքով պահա-
նելու ձիուն, պատասխանատու լինելով նրանց պահպանման գոր-
ծին, պետք է իրրառել բոլոր ձիարութեական ֆերմաներում դու-
րաբային սխտեմը:

Այդ աւթիվ տալիս ենք կոլխոզների ձիապրանքային ֆեր-
մաների աշխատանքների կազմակերպման որինակելի ձևը:

1. ՅԵՐԱՄԱԿԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ ԶՍՄԻԿՆԵՐԻՆ ԽՆԱՄԵԼՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Յերամակավարին տրվում է 50 դուլս գամբիկ հաշվելով ի-
րենց ունեցած 70 % ծննդաբերութեան, ծծի քուսակները: Աշխա-
տանքը գնահատվում է ծանր, 1 աշխոր կամ յուրաքանչյուր դըլ-
խին 0,02 աշխոր, հաշվելով ամբողջ տարին 365 աշխոր, միա-
ժամանակ ավելացվում է ամեն մի մեծացրած քուսակին մինչև
ծծից կտրելը 2 աշխոր, ընդամենը ամբողջ տարում յերամակավա-
րը ստանալու չի 430 աշխոր:

Բեղմնավորման ջրջանում գարնանից, մարտ, ապրիլ, մայիս
հունիս, հուլիս ամիսներին (ընդամենը 150 որ) յերամակավարին
կցվում է մի կոլխոզնիկ, ի նկատի ունենալով, վոր բեղմնավոր-
ման ջրջանը պահանջում է ավելի թվով մարդ:

2. ԿՑՎԱԾ ԿՈՒՆՈՋՆԻԿԸ ԻՐ ԱՇԽՈՐԵՐԸ ՍՏԱՆՈՒՄ Ե

150 որվա համար 150 աշխոր, միաժամանակ ավելացնելով
յուրաքանչյուր ծածկված գամբիկին (վերջնական ստուգումից հե-
տո) 0,7 աշխոր կամ 50 դուլս ծածկված գամբիկի համար 35 աշ-
խոր. ընդամենը 185 աշխոր:

Աշխորերը տրվում են այն նկատառումով, վոր բավարարեն
հետևյալ պայմաններին: Զամբիկները պետք է պահպանեն իրենց
զիւութիւնը, վիժեցման դեպի չլինեն, վնասվածքներ և ջարդ-
վածքներ չուենան և ալին:

Ստուկումներին, վիժեցման և հիւլանդութիւնների դեպքում

լեթե մեղադրանքները ընկնում են լմակավարի վրա, այդ դեպքում իջեցնում են նրա աշխուրների 15-20 տոկոսը:

Մեկ ՏԱՐԵԿԱՆԻՑ 3—ՏԱՐԵԿԱՆ (ՄԻԱՅՆ ՎՈՐՁԵՐ)
ՄԱՏՂԱՇՆԵՐԻ ԽՆԱՄԲԸ

Տրվում է լերամակավարին 45 գլուխ, աշխատանքը հաշվում է ծանր, 1 աշխուր, տարին 365 աշխուր, միաժամանակ ավելացվում է ամեն մեկ առողջ պահած քուռակի համար 1 տարեկանից մինչև 3-ը, դուքս գալով 3 0/0 ստակունենի՝ մի աշխուր, ընդամենը տարեկան 405 աշխուր, ընդհանուր պայմանները խախտելու և առաջադրանքները չկատարելու դեպքում իջեցվում է ստացած աշխուրների 15—20 0/0 ր:

4. ԱՐՏԱԴՐՈՂ ՀՈՎԱՏԱԿՆԵՐԻ ԽՆԱՄԵԼԸ

Զիապահին աշխուրեր տրվում է տարվա 2 շրջանում, 1-ին բեղմնավորման շրջան 130 որ. ձիապահին տրվում է 3-գլխ. հովատակ, աշխուր ծանր, 1-աշխուր, կամ ամեն գլխին 0,33 աշխուր, Բեղմնավորման սեզոնում ձիապահը ստանում է 150 աշխուր:

Տարվա մնացած ամիսներին (բացի թվածներից) 215 որ ձիապահին տրվում է 6 գլուխ հովատակ 1-աշխուր, կամ 0,16 աշխուր, լաբաքանչուր գլխին 215 աշխուր, ամբողջ տարում 365 աշխուր:

Հովատակներին լավ ոգտագործելու համար ամեն մի ծածկված զամբիկի համար տրվում է 0,75 աշխուր, կամ 50 գլխ. զամբիկ ծածկելու համար. 37,5 աշխուր ընդամենը 400,5 աշխուր: Զիապահը պատասխանատու չէ, վոր հովատակները 100 0/0 ով ոգտագործվեն. յուրաքանչյուր հովատակը ծածկելու չէ ամբողջ բեղմնասեզոնում 50 — գլուխ զամբիկ (ձեռնաքաշ) ձմռան ամիսներին պետք է նախապատրաստել, վոր բեղմնավորման կամպանիան սկսելուց հովատակները անմիջապես ի վիճակի լինեն ոգտագործվելու:

ԿՈԼԵՈԶԿԵՆՏՐՈՆՔ ՎԱՐՁՈՒԹ. (ՄԻԱՆՅԱՆ)

ԶԻԱՐՈՒԾ. Կ. Կ. ԼԻԱԶՈՐ (ԲԵԿՈՎ)

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԱՆՈՒՆԸ	Մեկ կոլ- խողնիկի բեռնվածուք.	Աշխատանքի գնահատու- մը աշխուրով	Տարվա ըն- թացքում համող աշխ- ուրերի թիվը
1. ԶԱՄԲԻԿՆԵՐԻ ՅԵՐԱՄԱԿԱՎԱՐԸ			
Նրան տրվում է 50 զամբիկ. աշխատանքի գնահատումը կատարվում է 2 ցուցանիշով ա) խնամվող զամբիկների գլուխների հաշվով:	50 զամբիկի որվա խնամ- քը	1 աշխուր	365
բ) Ստացվող քուռակների հաշվով նրանց ձծից կարելու որը:	մի քուռակի համար	2 աշխուր	70
ԱՐՏԱԴՐՈՂ ՀՈՎԱՏԱԿՆԵՐԻ ԽՆԱՄԵԼԸ			435
ա) Զուգավորման սեզոնում 150 որվա համար տրվում է 3-գլուխ,	3-գլխի հա- մար որական	1 աշխուր	150
բ) Մնացած ժամանակաշրջանում, 215 որվա համար տրվում է 6 գլուխ,	6-գլխի հա- մար	1 աշխուր	215
դ) Բեղմնավորված զամբիկների հաշ- վով նրանց հովատակից հրաժարվելու որը:	7-զամբիկի համար	0,75	37,5
			402,5
3. Մատղաշները 1-տարեկանից բար- ձրը վորձերը ա) գլուխների հաշվով	45 գլուխ.	1 աշխուր	365
բ) Մեծացրած քուռակների հաշվով տարվա վերջին:			40
			405
	16 գլուխ.	1 աշխուր	365

4. ԱՇԽԱՏՈՂ ԶԻԵՐԻ ԽՆԱՄԲԸ ԳՈՄՈՒՄ

Աշխատող ձիերը կցվում են այն կոլխողնիկին, վոր նրանց հետ աշխատում է գաշտում կամ տրանսպորտում և իր աշխա-
տանքի համար աշխուրեր է ստանում կոլխողում՝ սահմանված
արտադրական նորմաների համաձայն: Այդ կոլխողնիկը խնամում
է նաև ձիերը և ամբողջապես պատասխանատու չէ իրեն կցված
ձիերի զրուլթյան համար:

Այն դեպքերում միայն, յերբ այս կամ այն պատճառով կա-
րիք է զգացվում ձիերի դիշերվա խնամքի կամ դոմի մաքրելու
համար առանձին ձիապահ ունենալու—նշանակվում է ձիապահ,
վորը հանդիսանում է ձիուն կցված կոլխոզնիկի ոգնակա՜նը:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅՈՒՆ 3—ԿԵՏԻ

Ամեն մեկ առողջ քուռակի համար մեկ տարեկանից
մինչև չերկուսը, դուրս գալով ստակոմների 3⁰/₀-ը, և
2-տարեկանից մինչև 3-ը, դուրս գալով ստակոմների
3⁰/₀-ը ավելացվում է մեկ աշխոր:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0295905

21.957

1012 30 4

W. B.

8/1

Printed, Checked, 20 to 2 Longbridge, Birmingham